

کتاب‌شناسی "فلسفه دین و کلام جدید" (فارسی و انگلیسی)

Philosophy of religion

تدوین: **مهرداد اخوان** آخرین ویرایش: مهر ۱۴۰۰

makhavan77@gmail.com

Website: www.makhavan.ir

کتاب عمومی / درسی:

- ۱) عقل و اعتقاد دینی / مایکل پترسون و .. / ترجمه نراقی و سلطانی / طرح نو. ۱۳۷۶
- ۲) درآمدی به فلسفه دین / چاد مایستر / ترجمه محمد یوسف ثانی / نشر نو / ۱۳۹۵.
- ۳) فلسفه دین / جان هیک / ترجمه بهزاد سالکی / انتشارات الهدی.
- ۴) کلام فلسفی (مجموعه مقالات) / ترجمه سلطانی و نراقی / صراط.
- ۵) فلسفه دین / ویلیام وین رایت / ترجمه علیرضا کرمانی / موسسه امام خمینی.
- ۶) فلسفه دین / کریستوفر همیلتون / ترجمه ثنا موسوی / انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۷) درآمدی بر فلسفه دین (ویراست دوم) / برایان دیویس / ترجمه ملیحه صابری نجف آبادی / سمت.
- ۸) فلسفه دین / مجتبی اعتمادنیا و روح الله چاووشی زیر نظر محسن جوادی / انتشارات سمت / ۱۳۹۷.
- ۹) درآمدی به فلسفه دین / مایکل ماری و مایکل ری / ترجمه سعید عابدی / نشر نی / ۱۳۹۹.
- ۱۰) فلسفه دین؛ درآمدی تاریخی / لیندا زاگربسکی / ترجمه شهاب الدین عباسی / نشر کتاب پارسه / ۱۳۹۴.
- ۱۱) فلسفه دین / نورمن گیسلر / ترجمه آیت الهی / حکمت.
- ۱۲) زمان و سرمدیت (جستاری در فلسفه دین) / استیس / ترجمه جلیلی / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۳) اصطلاحات کلیدی در فلسفه دین / ریموند آواگون / ترجمه حسن احمدی زاده / انتشارات علمی و فرهنگی / ۱۳۹۴.
- ۱۴) دین و معرفت (مجموعه مقالات) / ترجمه اعظم پویا / صراط.
- ۱۵) جستارهایی در فلسفه دین (مجموعه مقالات) / مرتضی فتحی زاده، انتشارات دانشگاه قم.
- ۱۶) ایمان چیست؟ جستارهایی در فلسفه دین / آنتونی کنی / ترجمه اعظم پویا / هرمس.
- ۱۷) فلسفه دین / تالیف و / ترجمه انشاء اله رحمتی / سهروردی.
- ۱۸) عقلانیت و دین / راجر تریگ / ترجمه حسن قنبری / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۱۹) مبانی فلسفه دین / دیوید پیلین / گروهی از مترجمان / ویراسته سید محمود موسوی / بوستان کتاب.
- ۲۰) کتاب ماه دین / ش ۱۷۰ (ویژه نامه فلسفه دین) / آبان ۱۳۹۰.

۲۱) ملاحظه‌ای انتقادی بر دیدگاه بایر و کاتیگهام در باب معنای زندگی / تدنوس متز، سیدمصطفی موسوی اعظم/ ماهنامه کتاب ماه فلسفه،

شماره ۴۷، مرداد ۱۳۹۰ ص ۹۲

۲۲) دانشنامه فلسفه دین/ ویراسته پل ادواردز و دونالد بورچرت/ ترجمه تالیف و تدوین: انشاءالله رحمتی/ نشر سوفیا/ ۱۳۹۹.

Anthologies (جنگ‌ها)

- 1) Pojman, L. ed. *Philosophy of Religion: An Anthology*.
- 2) Quinn, Philip L., and Charles Taliaferro. eds. 1997. *A Companion to the Philosophy of Religion*. Oxford: Blackwell.
- 3) Peterson, M., W. Hasker, B. Reichenbach, and D. Basinger. eds. 1996. *Philosophy of Religion: Selected Readings*. Oxford: Oxford University Press.
- 4) Cahn, Steven M., and David Shatz. eds. 1982. *Contemporary Philosophy of Religion*. Oxford: Oxford University Press.
- 5) Morris, T. V. ed. 1987. *The Concept of God*. Oxford: Oxford University Press.
- 6) Mitchell, B. ed. 1971. *The Philosophy of Religion*. Oxford: Oxford University Press.
- 7) Davies, B. ed. 2000. *Philosophy of Religion: a Guide and Anthology*. New York: Oxford University Press.
- 8) Stump, E., and M. Murray. eds. 1998. *Philosophy of Religion: The Big Questions*. Oxford: Blackwell.
- 9) Helm, Paul. ed. 1999. *Faith and Reason*. Oxford: Oxford University Press.
- 10) Davies, B. ed. 1998. *Philosophy of Religion. A Guide to the Subject*. London: Cassell.

Introductory Texts (متون مقدماتی)

- 11) Taliaferro, C. 1998. *Contemporary Philosophy of Religion*. Oxford. Blackwell.
- 12) Le Poidevin, R. 1996. *Arguing for Atheism: An Introduction to the Philosophy of Religion*. New York: Routledge.
- 13) Kenny, A. 1979. *The God of the Philosophers*. Oxford: Clarendon Press.
- 14) Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism: Arguments for and Against the Existence of God*. Oxford: Clarendon Press.
- 15) Swinburne, R. 1996. *Is There a God?* Oxford: Oxford University Press.
- 16) Davies, B. 1993. *An Introduction to the Philosophy of Religion*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press.

- 17) Peterson, M., W. Hasker, B. Reichenbach, and D. Basinger, eds. 1998. *Reason & Religious Belief: An Introduction to the Philosophy of Religion*. 2nd ed. Oxford:Oxford University Press.
- 18) Wainwright, W. J., and William L. Rowe. eds. 1973. *Philosophy of Religion: Selected Readings*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- 19) Smart, J. J. C., and J. S. Haldane. 1996. *Atheism and Theism*. Oxford: Blackwell.
- 20) Davis, Stephen T. 1997. *God, Reason and Theistic Proofs*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- 21) Morris, Thomas V. 1991. *Our Idea of God: An Introduction to Philosophical Theology*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- 22) Stone, M. W. F. 1998. 'Philosophy of Religion'. In A. C. Grayling ed., *Philosophy 2: Further through the subject*.Oxford: Oxford University Press.

کلام جدید^۱ / مسائل کلامی جدید

- ۱) کلام جدید در گذر اندیشه‌ها / مجموعه مقالات / به کوشش علی اوجبی / انتشارات اساطیر
- ۲) هندسه معرفتی کلام جدید / احد فرامرزی قراملکی / انتشارات اندیشه معاصر / ۱۳۷۹.
- ۳) جستارهایی در کلام جدید / مجموعه مؤلفان / دانشگاه قم و سمت
- ۴) درآمدی بر فلسفه دین و کلام جدید / ابولقاسم فنایی / اشراق / ۱۳۷۵.
- ۵) کلام جدید / حسن یوسفیان / مؤسسه امام خمینی و سمت / ۱۳۸۰.
- ۶) اصطلاح نامه مسائل جدید کلامی شامل ۴ هزار و ۸۱۳ اصطلاح / انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۴۰۰
- ۷) مباحثی در کلام جدید / علی شیروانی و همکاران / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه / ۱۳۹۱.
- ۸) علم، عقلانیت و دین (درآمدی بر کلام جدید) / امیرعباس عزیزمانی / دانشگاه قم.
- ۹) باورها و پرسشها (جستارهایی در کلام جدید) / مهدی هادوی تهرانی / مؤسسه خانه خرد / ۱۳۷۸.
- ۱۰) درآمدی بر کلام جدید / هادی صادقی / معارف.
- ۱۱) مدخل مسائل جدید در علم کلام / جعفر سبحانی / ۳ جلد / مؤسسه امام صادق قم / ۱۳۷۹.
- ۱۲) آشنایی با کلام جدید و فلسفه دین / علی ربانی گلپایگانی / نشر واریان / ۱۳۷۸.
- ۱۳) مسائل جدید کلامی و فلسفه دین / ۴ جلد / خسروپناه / انتشارات المصطفی / ۱۳۸۸.
- ۱۴) کلام جدید با رویکرد اسلامی / خسروپناه / نشر معارف / ۱۳۸۹.
- ۱۵) دین و نبوت (پاسخ به شبهات کلامی) دفتر دوم / محمدحسن قدردان قراملکی / پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی / ۱۳۸۷.
- ۱۶) امامت (پاسخ به شبهات کلامی) دفتر چهارم / محمدحسن قدردان قراملکی / پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی / ۱۳۸۷.
- ۱۷) مدخل الی علم الکلام الجدید / محمد مجتهد شبستری / مؤسسه الاعراف / تحریر عبدالجبار رفاعی / ترجمه جواد علی و علاء زید.
- ۱۸) سکولاریسم اسلامی؛ نقدی بر دیدگاه روشنفکران مسلمان / منصور میراحمدی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۰

---

^۱ . ظاهراً اصطلاح کلام جدید کمتر در میان غربیان رایج است. البته مجله‌ای با عنوان new theology هست یا اصطلاح متألهان جدید به کار می‌رود، اما دست کم به لحاظ موضوعات و مسائل، مابه‌ازاء کلام جدید همان فلسفه دین است.

اصطلاح کلام جدید با انتشار کتاب شبلی نعمانی (از عالمان نامدار هندی) با نگارش کتابی به عنوان علم کلام جدید (ترجمه محمد تقی فخر داعی گیلانی/۱۳۲۹) وارد زبان فارسی شده اما معلوم نیست واضح این مفهوم که بوده است اما نیاز به این علم را هم در این کتاب مطرح کرد:

امروزه در عقاید و افکار مذهبی تزلزل و سستی و دودلی پیدا شده و افق مذهب غبارآلوده و تیره به نظر می‌رسد صدایی از هر طرف بلند است که پس به یک علم کلام جدید نیاز مندیم. . مرحوم مطهری نیز در مصاحبه‌های بعد از انقلاب (پیرامون جمهوری اسلامی) به این نیاز (تأسیس علم کلام جدید) اشاره دارد.

مجلات (فعال و آرشیوی)

- 1) *Religious Studies*.
- 2) *Faith & Philosophy*.
- 3) *International Journal for the Philosophy of Religion*.
- 4) *Philosophia*.

- ۱) کیان
- ۲) نقد و نظر (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)
- ۳) قیاسات (پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)
- ۴) کتاب نقد (پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)
- ۵) فلسفه دین (پردیس قم)
- ۶) جستارهای فلسفه دین (پژوهشگاه علوم انسانی)
- ۷) پژوهش نامه فلسفه دین / نامه حکمت سابق (دانشگاه امام صادق)
- ۸) هفت آسمان (دانشگاه ادیان و مذاهب)
- ۹) اندیشه دینی (دانشگاه شیراز)
- ۱۰) آینه معرفت (دانشگاه شهید بهشتی)
- ۱۱) کتاب ماه دین (خانه کتاب)
- ۱۲) پژوهش های علم و دین، (پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)، دوفصلنامه
- ۱۳) فلسفه و کلام اسلامی (مقالات و بررسی های سابق)، دانشکده الهیات دانشگاه تهران
- ۱۴) مهرنامه

موضوعات خاص

دین و تعریف دین:

- ۱) درباره دین (مجموعه مقالات) / ترجمه مالک حسینی و دیگران / هرمس.
- ۲) دین پژوهی (از دایره المعارف دین میرچا الیاده) / ترجمه بهاءالدین خرماهی / پژوهشگاه علوم انسانی.
- ۳) مقالاتی درباره دین / گنورگ زیمل / ترجمه مسمی پرست / ثالث.
- ۴) دین و چشم اندازهای نو (مجموعه مقالات) / ترجمه غلامحسین توکلی / بوستان کتاب.
- ۵) انتظار بشر از دین / محمد امین احمدی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۶) فلسفه دین هگل / علی رفیع فلاح / نشر علم.
- ۷) فلسفه دین دیوید هیوم / محمد فتحعلی خانی / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۸) دین پژوهی / نینیان اسمارت / ترجمه منتظری و شاکر نژاد / نشر ادیان.
- ۹) گفتمان ادیان (مجموعه سرمقاله‌ها و گفتگوهای مجله هفت آسمان) / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۰) درسنامه دین شناسی / رودریگیس و هاردینگ / ترجمه سید لطف اله جلالی / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۱) عرفان پس از مدرنیته / دان کیویت / الله کرم کرمی پور / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۲) دریای ایمان / دن کیویت / ترجمه حسن کامشاد / طرح نو.
- ۱۳) مقدمه‌ای بر پژوهش دین عامیانه / گزیده و ترجمه ابراهیم موسی پور / جوانه توس / ۱۳۸۹.
- ۱۴) پدیدارشناسی دین / چهره‌های شاخص عوامل شکل دهنده و مباحث بعدی / جیمز کاکس / ترجمه جعفر فلاحی / نشر مرکز
- ۱۵) درباره دین / فردریش شلاپرماخر / ترجمه محمد ابراهیم باسط / نشر نی / ۱۳۹۹.
- ۱۶) هفت نظریه در باب دین / دانیل پالس / ترجمه محمد عزیز بختیاری / مؤسسه امام خمینی
- ۱۷)

تجربه دینی:

- ۱) تنوع تجربه دینی / ویلیام جیمز / حسین کیایی / حکمت.
- ۲) تجربه دینی بشر / نینیان اسمارت / ۲ جلد / محمدرضایی و محمودی / سمت.
- ۳) تجربه دینی / اوین پروادفوت / ترجمه عباس یزدانی، طه.
- ۴) معرفت‌شناسی تجربه دینی / کیث یندل / ترجمه علی حقی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۵.
- ۵) برساخت‌گرایی، سنت و عرفان / سیدعطا انزلی / نشر طه. ۱۳۹۶
- ۶) تجربه دینی / مطالعه تطبیقی انتقادی آرای ابن عربی و اوتو / تز دکتری علی شیروانی / بوستان کتاب.
- ۷) تنوع دین در روزگار ما / چالرز تیلور / ترجمه مصطفی ملکیان / نشر شور.

- ۸) نقد و نظر / (ش ۲۳-۲۴ و ش ۴۷-۴۸)
- ۹) تجربه دینی / توماس ریچارد مایلز / ترجمه جابر اکبری / دفتر پژوهش و نشر سهروردی.
- ۱۰) درباره تجربه دینی / مایکل پترسون و دیگران / ترجمه مالک حسینی / هرمس
- ۱۱) تجربه دینی و چرخش هرمنوتیکی (بررسی آرای آلستون) / بابک عباسی / هرمس
- ۱۲) ادیان، ارزش‌ها و تجربه‌های اوج / ابراهام مزلو / ترجمه زهرا اکبری / انتشارات کرگدن / ۱۳۹۷

واقع‌گرایی / ناواقع‌گرایی دینی

- ۱) واقع‌گرایی دینی در قرن بیستم / سیدعلی اکبر قلعه بهمن / مؤسسه امام خمینی
- ۲) دریای ایمان / دن کیوپیت / ترجمه حسن کامشاد / طرح نو

ایمان، عقلانیت و معرفت‌شناسی دینی :

شاید مهمترین مسئله فلسفه دین معاصر ربط و نسبت ایمان و تعقل باشد (آیا دین و عقاید دینی عقلانی اند یا غیرعقلانی؟). یکی از مسائل فرعی چنین است: آیا اساساً نیازی به توجیه باور به خداوند هست یا نیاز نیست (ایمان‌گرایی)؟ اگر به توجیه نیاز دارد آیا لزومی به توجیه مبتنی بر قرائن دارد (الاهیات طبیعی) یا از این گونه توجیه بی‌نیاز بوده و مسیر دیگری را باید طی کرد (معرفت‌شناسی اصلاح شده)؟

- ۱) ایمان و ایمان‌گرایی / جان بیشاپ و ایمزبری / ترجمه مریم خدادادی (دانشنامه فلسفه استنفرد) / ققنوس ۱۳۹۴.
- ۲) ایمان چیست؟ / آنتونی کنی / ترجمه اعظم پویا / هرمس.
- ۳) ایمان و عقل / پلنتینگا و ولترستروف / ترجمه بهناز صفری / دانشگاه قم.
- ۴) رویکردهای معاصر در معرفت‌شناسی دینی (مجموعه مقالات) / داگلاس گایوت و برندن اسویتمن / ترجمه هاشم مروارید / نشر نی / ۱۳۹۶.
- ۵) عقلانیت ایمان [تز دکتری] / هادی صادقی / طه.
- ۶) بازگشت به عقل؛ نقد بینه‌جویی / کلی جیمز کلارک / ترجمه مهدی فرجی پاک و نعیمه پورمحمدی / انتشارات علمی و فرهنگی
- ۷) ایمان و تعقل (درسگفتارهای مرکز تربیت مدرس دانشگاه قم) / مصطفی ملکیان /
- ۸) ایمان‌گروی / رضا اکبری / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۹) ترس و لرز / کی‌یرکگور / ترجمه عبدالکریم رشیدیان / نشر نی
- ۱۰) مجله نقد و نظر شماره ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ و ۲۸ : ویژه دین و عقلانیت.
- ۱۱) مجله پژوهش‌های فلسفی کلامی دانشگاه قم (ویژه پلنتینگا)، شماره ۱۱ و ۱۲، بهار و تابستان ۱۳۸۱.
- ۱۲) مجله کیان (ش ۵۲) بحران ایمان
- ۱۳) بی‌دلیلی باور (در باب در باب یقین ویتگنشتاین) [تز دکتری] / مینو حجت / هرمس
- ۱۴) عقلانیت و باوردینی از دیدگاه آلوین پلنتینگا / محمد علی مبینی / مؤسسه امام خمینی.

- ۱۵) آیا ایمان به خدا عقلانی است؟ [بررسی آراء پلنتینگا] / نرگس نظر نژاد / انتشارات دانشگاه الزهرا.
- ۱۶) معرفت‌شناسی باور دینی از دیدگاه پلنتینگا / حسین عظیمی دخت / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۱۷) تجربه دینی و چرخش هرمنوتیکی (بررسی و نقد آرای ویلیام آلتون) / بابک عباسی / هرمس
- ۱۸) رساله دین‌شناخت؛ مدلی در تحلیلی ایمان ابراهیمی / آرش نراقی / طرح نو / ۱۳۷۸.
- ۱۹) عقل و دل / ویلیام وین رایت / ترجمه محمدعلی شهاب / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۲۰) توجیه باور، آری یا نه؟ بررسی آرای ویلیام آلتون / محمدعلی مبینی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۲۱) کرکگور و ایمان‌گروی / خلیل پوستینی / انتشارات دانشگاه امام صادق.
- ۲۲) عقل و ایمان از دیدگاه کرکگور / یحیی نصرتی و محسن رحیمی غزالی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۵.
- ۲۳) نظریه ایمان در عرصه کلام و قرآن / محسن جوادی / نشر معارف.
- ۲۴) مفهوم ایمان در کلام اسلامی / توشیهیکو ایزوتسو / ترجمه زهرا پورسینا / ویراسته مصطفی ملکیان / انتشارات سروش / ۱۳۸۰.
- ۲۵) درآمدی بر معرفت‌شناسی دینی و معاصر / محمد تقی فعالی / نشر معارف.
- ۲۶) ایمان دینی در اسلام و مسیحیت / محمد تقی فعالی
- ۲۷) نقد برهان‌ناپذیری وجود خدا / عسکری سلیمانی / بوستان کتاب.
- ۲۸) دریای ایمان / دان کیوپیت / ترجمه حسن کامشاد / طرح نو.
- ۲۹) جستارهایی درباره عقلانیت / جوزف پی فل و دیگران / گزینش و ویرایش سیداحمد موسوی خوئینی / انتشارات ترجمان علوم انسانی
- ۳۰) عقلانیت باور دینی در معرفت‌شناسی‌های برون‌گرا / محمدعلی مبینی / سمت
- ۳۱) عقل و عقل‌عقل / شوان / ترجمه بابک عالیخانی / انتشارات هرمس
- ۳۲) واپسین گام ایمان / جان کیوتو و جیانی واتیمو / ترجمه و توضیحات مرضیه سلیمانی / نشر علم
- ۳۳) دیالکتیک سکولارسازی درباره عقل و دین: گفتگوی کاردینال یوزف راتزینگر (پاپ بندیکت شانزدهم) و یورگن هابرماس / یوزف راتزینگر، یورگن هابرماس / ویرایش: فلورین شولر / ترجمه: سجاد دهقان‌زاده / نشر پارسه / ۱۳۹۵.
- ۳۴) سه آستانه‌نشین (پاسکال، کیرکگور، سیمون وی) / دایا جینسین / ترجمه رضا رضایی / انی / ۱۳۸۹.
- ۳۵) رؤیای خلوص؛ بازخوانی مکتب تفکیک، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۷ (چاپ دوم ۱۳۹۰)
- ۳۶) کتاب ماه دین / پرونده ویژه پلنتینگا / شماره ۱۹۴ و ۱۹۵ آذر و دی ۱۳۹۲
- ۳۷) فضایل ذهن؛ تحقیقی در ماهیت فضیلت و مبانی اخلاقی معرفت / لیندا زاگربسکی / ترجمه امیرحسین خداپرست / انتشارات کرگدن / ۱۳۹۶.
- ۳۸) باور به خدا؛ درآمدی بر معرفت‌شناسی معاصر / جرج ماورودس / ترجمه رضا صادقی / مؤسسه امام خمینی / ۱۳۹۶.
- ۳۹) چشم‌انداز خدا باوری در قرن بیست و یکم / راسل استنارد / ترجمه بتول نجفی / انتشارات دانشگاه صنعتی شریف / ۱۳۸۱.
- ۴۰) معرفت‌شناسی پلنتینگا با رویکرد فضیلت‌محور / اکرم عسکرزاده مزرعه / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۹.
- ۴۱) الحاد جدید / علی شهبازی / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۹.
- ۴۲) خدا و الحاد جدید؛ پاسخی انتقادی به داکینز، هریس و هیچنز / جان اف. هات / ترجمه علی شهبازی / ویراسته رسولی‌پور / انتشارات دانشگاه مفید. ۱۳۹۹.

- 43) Penelhum, *God and Scepticism: a Study in Skepticism and Fideism*, (Dordrecht: Reidel, 1983), and R. H.
44) Popkin, *The History of Skepticism from Erasmus to Spinoza*, (Rev. ed. Berkeley: University of California Press, 1979).

متون دیگر

- 45) Helm, Paul. 1997. *Faith and Understanding*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
46) Kenny, A. 1992. *What is Faith?: Essays in the Philosophy of Religion*. Oxford: Oxford University Press.
47) Sessions, W. L. 1994. *The Concept of Faith: a Philosophical Investigation*. Ithaca: Cornell University Press.
48) Kretzmann, N. 1990. 'Faith Seeks, Understanding Finds'. In Thomas P. Flint, ed., *Christian Philosophy*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
49) Swinburne, R. 1994. *The Christian God*. Oxford: Clarendon Press. Chs. 1-3.
50) ——. 1981. *Faith and Reason*. Oxford: Oxford University Press.
51) Plantinga, A., and N. Wolterstorff, eds. 1983. *Faith and Rationality: Reason and Belief in God*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
52) Helm, P. 2000. *Faith with Reason*. Oxford: Clarendon Press.
53) Plantinga, A. 2000. *Warranted Christian Belief*. New York: Oxford University Press.

متون اصلی:

- 54) Penelhum, T. 1995. *Reason and Religious Faith*. Boulder, Col.: Westview Press.
55) Gievet, R. Douglas, and Brendan Sweetman. eds. 1992. *Contemporary Perspectives on Religious Epistemology*. Oxford: Oxford University Press.
56) Senor, Thomas D. ed. 1995. *The Rationality of Belief and the Plurality of Faith: Essays in Honor of William P. Alston*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
57) Jordan, J., and D. Howard-Snyder, eds. 1996. *Faith, Freedom and Rationality: Philosophy of Religion Today*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.

58) Sennett, James F. 1998. *The Analytic Theist. An Alvin Plantinga Reader*. Grand Rapids, Michigan: W. B. Eerdmans.

ایمان‌گرایی

59) Kierkegaard, Søren. *Concluding Unscientific Postscript to "Philosophical fragments"*. Edited by Robert L. Perkins.

60) Macon, Georgia: Mercer University Press, 1997.

61) Wittgenstein, L. 1966. *Lectures & Conversations : on Aesthetics, Psychology and Religious Belief*. Edited by Cyril Barrett. Oxford: Blackwell.

62) Barrett, C. 1991. *Wittgenstein on Ethics and Religious Belief*. Oxford: Blackwell.

63) Nielsen, K. 1992. 'Wittgensteinian Fideism'. In R. Douglas Givett, and Brendan Sweetman. eds., *Contemporary Perspectives on Religious Epistemology*. Oxford: Oxford University Press.

64) Phillips, D. Z. 1988. *Faith after Foundationalism*. London: Routledge.

65) Stephen Evans, C. 1998. *Faith Beyond Reason*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

معرفت‌شناسی اصلاح‌شده

66) Plantinga, A., and N. Wolterstorff. eds. 1983. *Faith & Rationality: Reason and Belief in God*. Notre Dame : University of Notre Dame Press.

67) McLeod, Mark S. 1993. *Rationality & Theistic Belief: an Essay on Reformed Epistemology*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.

68) Zagzebski, Linda. ed. 1993. *Rational Faith: Catholic Responses to Reformed Epistemology*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press.

69) Hoitenga, Dewey J. 1991. *Faith and Reason From Plato to Plantinga: an Introduction to Reformed Epistemology*.

70) Albany, N. Y.: State University of New York Press.

71) Helm, P. 1994. *Belief Policies*. Cambridge: Cambridge University Press.

72) Plantinga, A. 2000. *Warranted Christian Belief*. New York: Oxford University Press.

73) Helm, P. 2000. *Faith with Reason*. Oxford: Clarendon Press.

- 74) Kretzmann, Norman. 1999. *The Metaphysics of Creation: Aquinas's natural theology in Summa contra gentiles II*. Oxford: Oxford University Press.
- 75) Kretzmann, Norman. 1997. *The Metaphysics of Theism: Aquinas's natural theology in Summa contra gentiles I*. Oxford: Clarendon Press.
- 76) Smart, J. J. C., and J. S. Haldane. 1996. *Atheism and Theism*. Oxford: Blackwell.
- 77) Forrest, P. 1996. *God without the Supernatural: a Defense of Scientific Theism*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 78) Swinburne, R. 1991. *The Existence of God*. Oxford: Clarendon Press.

زبان دینی و هرمنوتیک:

RELIGIOUS LANGUAGE

آیا امکان صدور گزاره‌هایی الاهیاتی که معرفت‌بخش باشند هست؟ معیار معناداری زبان دینی چیست؟ آیا در باب خداوند حقیقی و ایجابی هم می‌توان سخن گفت یا تنها استعاری و سلبی می‌توان سخن گفت؟

- ۱) فلسفه زبان دینی / دان استیور / ترجمه ابوالفضل ساجدی / ادیان.
- ۲) در آمدی بر فلسفه زبان و زبان دین / میرسعید موسوی گریمی / انتشارات دانشگاه مفید.
- ۳) معنا، واقع و زبان دینی در گزاره‌های دینی / محمدباقر سعیدی روشن / سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه / ۱۳۹۷.
- ۴) هرمنوتیک تطبیقی؛ بررسی همانندی فلسفه تأویل در اسلام و غرب / قاسم پورحسن / انتشارات حکمت صدرا
- ۵) آشنایی با هرمنوتیک / صفدر الهی راد / سمت و مؤسسه امام خمینی / ۱۳۹۸.
- ۶) هرمنوتیک / ژان گروندن / ترجمه محمدرضا ابوالقاسمی / نشر قطره
- ۷) هرمنوتیک مدرن؛ مقالاتی از نیچه ریکور وو / ترجمه بابک احمدی / نشر مرکز.

- ۸) درآمدی بر فهم هرمنوتیک / اشمیت / ترجمه بهنام خداپناه / انتشارات ققنوس.
- ۹) راز متن / عبدالله نصری / سروش.
- ۱۰) خدا، زبان و معنا / امیرعباس علی‌زمانی / انجمن معارف.
- ۱۱) عوامل فهم متن / سیدحمیدرضا حسنی / هرمس.
- ۱۲) درآمدی بر هرمنوتیک / احمد واعظی / پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- ۱۳) هرمنوتیک و نواندیشی دینی / مسعود جهانگیر / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۱۴) تاریخ‌مندی فهم در هرمنوتیک گادامر / امداد توران / انتشارات حکمت.
- ۱۵) خوانش ناشناختی از زبان دین / د.ز. فیلیپس / ترجمه حسین واله / انتشارات دانشگاه شهید بهشتی / ۱۳۹۴.
- ۱۶) زبان دین و باور به خدا / به کوشش قاسم پورحسن / انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی.
- ۱۷) هرمنوتیک / سیدمرتضی شیرازی / ترجمه محمدجواد معموری / نشر نگاه معاصر

- 18) Alston, W. P. 1989. *Divine Nature and Human Language: Essays in Philosophical Theology*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 19) Ayer, A. J. 1946. *Language, Truth and Logic*. 2nd ed. London: Gollancz. Ch. VI.
- 20) Aquinas, *Summa Theologiae*, 1a, 13.
- 21) Heimbeck, R. S. 1969. *Theology & Meaning: a Critique of Metatheological Scepticism*. London: Allen & Unwin.
- 22) Hughes, G. ed. 1987. *The Philosophical Assessment of Theology: Essays in Honour of Frederick C. Copleston*.
- 23) Tunbridge Wells: Search Press.
- 24) Phillips, D. Z. 1976. *Religion Without Explanation*. Oxford: Blackwell.
- 25) Soskice, Janet. 1985. *Metaphor and Religious Language*. Oxford: Clarendon Press.
- 26) Swinburne, R. 1993. *The Coherence of Theism*. Rev. ed. Oxford: Clarendon Press. Chs. 4 and 5.
- 27) Wolterstorff, N. 1995. *Divine Discourse: Philosophical Reflections on the Claim that God Speaks*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 28) Ross, J. F. 1981. *Portraying Analogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 29) McNerny, Ralph. 1996 *Aquinas on Analogy*. Washington, DC: Catholic University of America Press.

مسأله شر:

The Problem of Evil

یکی از چالش‌های درازآهنگ و طولانی در مقابل الاهیات، ناسگاری سه صفت خداوند (خیریت تام و قدرت مطلق و علم کامل) با وجود شر است. مسئله: آیا خداوند یا نمی‌خواهد یا نمی‌تواند این میزان از شر را رفع کند یا از آن خیر ندارد؟

۱) خدا و شر: درسنامه مسئله شر/ مایکل پترسون/ ترجمه حسن قنبری/ انتشارات طه/ ۱۳۹۷.

۲) فلسفه دین (خدا، اختیار، شر)، پلنتینگا، ترجمه محمد سعیدی مهر، طه.

۳) درباره شر (ترجمه مقالات برگزیده در فلسفه و الاهیات شر) ۶۱ مقاله در دو جلد الاهیات سنتی /و مدرن/ به سرپرستی نعیمه پورمحمدی/ ۱۳۹۸

۴) کتاب ماه دین، ش ۱۸۱، (ویژه‌نامه سوین‌برن و مسئله شر)

۵) خدای مهربان و مسئله شر/ مریم سلگی و قاسم پورحسن/ انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

۶) مسئله شر؛ برگزیده مقالاتی در فلسفه تحلیلی/ به سرپرستی زهیر باقری نوع‌پرست/ ۱۳۹۹/ انتشار در اینترنت.

۷) پیرامون مسئله شر/ زهیر باقری نوع‌پرست/ ۱۳۹۸.

۸) شر؛ چالشی برای فلسفه و الاهیات/ پل ریکور/ ترجمه فرشید فرهمندنیا/ نشر آسنی/ ۱۳۹۹.

۹) یک گفتگوی سه نفره درباره خیر، شر و وجود خدا/ جان پری/ ترجمه زهره قلی پور/ نشر خوب/ ۱۳۹۹

- 1) Adams, R. 1987. 'Must God Create the Best?'. In T. V. Morris, ed., *The Concept of God*. Oxford: Oxford University Press.
- 2) Adams, M. M. 1999. *Horrendous Evils and the Goodness of God*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 3) Adams, Robert Merrihew, eds., *The Problem of Evil* (Oxford: Oxford University Press, 1990).
- 4) Adams, Robert Merrihew "Middle Knowledge and the Problem of Evil", *American Philosophical Quarterly* 14 (1977): 109-17.
- 5) Adams, M. M., and R. M. Adams, eds. 1990. *The Problem of Evil*. Oxford: Oxford University Press.
- 6) Augustine, *On the Freedom of Choice*, Bks.2 and 3.
- 7) Aquinas, *On Evil and Commentary on the Book of Job*.
- 8) Leibniz, *Theodicy*.
- 9) Lewis, C. S., *The Problem of Pain* (London: Macmillan, 1940).
- 10) Howard-Snyder, D. ed. 1996. *The Evidential Argument from Evil*. Bloomington, Ind.: Indiana University Press.
- 11) Helm, P. 1993. *The Providence of God*. Leicester: Inter-Varsity Press.
- 12) Hick, John. 1977. *Evil and the God of Love*. 2nd ed. Basingstoke: Macmillan. Peterson, Michael L. ed. 1992. *The Problem of Evil: Selected Readings*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press.

- 13) Mackie, J. L., "Evil and Omnipotence", *Mind*, n.s. 64 (1955): 200-12. Reprinted in Adams and Adams.
- 14) Peterson, Michael L., ed., *The Problem of Evil: Selected Readings* (Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1992).
- 15) Plantinga, Alvin. 1974. *God, Freedom and Evil*. New York: Harper and Row.
- 16) Phillips, D. Z. 1965. *The Concept of Prayer*. London: Routledge and Kegan Paul.
- 17) Stump, Eleonore, *Faith and the Problem of Evil* (Grand Rapids, Mich.: Stob Lectures Endowment, 1999).
- 18) Swinburne, Richard, *Providence and the Problem of Evil* (Oxford: Oxford University Press, 1998).
- 19) Yancey, Philip, and Brand, Paul, *The Gift of Pain* (Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 1997).
- 20) Van Inwagen, Peter, *The Problem of Evil* (Oxford: Oxford University Press, 2007).- ترجمه در قالب پایان نامه در دانشگاه علامه

ادله له و عليه وجود خدا:

- ۱) درباره خدا/ مایکل پامر/ ترجمه نعیمه پورمحمدی/ انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۲) براهین اثبات خدا/ علی افضلی/ انتشارات مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه/
- ۳) اثبات وجود خداوند/ جان هیک/ ترجمه عبدالرحیم گواهی/ دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- ۴) درآمدی بر خداشناسی فلسفی/ محسن جوادی/ نشر معارف.
- ۵) دیدگاه‌ها در باب خدا/ آون/ مترجم حمید بخشنده/ انجمن معارف.
- ۶) وجود خدا/ جان هیک/ عبدالرحیم گواهی/ نشر علم.
- ۷) پروسلوگیون (خطابه‌ای در باب اثبات وجود خدا)/ آنسلم قدیس/ ترجمه افسانه نجاتی/ انتشارات قصیده سرا
- ۸) آیا خدایی هست؟/ ریچارد سویین برن/ محمد جاودان/ دانشگاه مفید.
- ۹) الحاد و ازخودبیگانگی (بررسی خاستگاه‌های فلسفی الحاد معاصر)/ پتریک مسترسن/ ترجمه سیدابراهیم موسوی/ پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۱۰) برهان وجودی/ جاناناتان بارنز/ ترجمه احمد دیانی/ پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۱۱) خدا در فلسفه/ بهاء‌الدین خرمشاهی/ پژوهشگاه علوم انسانی.
- ۱۲) اثبات وجود خدا به روش اصل موضوعی/ عبدالرسول عبودیت/ موسسه امام خمینی.
- ۱۳) تبیین براهین اثبات خدا/ عبدالله جوادی آملی/ انتشارات اسراء.
- ۱۴) ساعت‌ساز نابینا/ ریچارد داوکینز/ ترجمه محمود بهزاد و شهلا باقری/ انتشارات مازیار.
- ۱۵) برهان وجودی در فلسفه غرب و فلسفه اسلامی/ علی افضلی/ انتشارات مؤسسه پژوهشی انجمن حکمت و فلسفه
- ۱۶) استدلال‌های اخلاقی در اثبات وجود خدا/ استیون اونز/ ترجمه امیرحسین خداپرست/ (دانشنامه فلسفه استنفورد)(۸۱)/ انتشارات ققنوس/ ۱۳۹۶.
- ۱۷) الحاد جدید/ علی شهبازی/ نشر نگاه معاصر/ ۱۳۹۹.
- ۱۸) خدا و الحاد جدید؛ پاسخی انتقادی به داکینز، هریس و هیچنز/ جان اف. هات/ ترجمه علی شهبازی/ ویراسته رسولی‌پور/ انتشارات دانشگاه مفید. ۱۳۹۹.

(۱۹)

برهان وجودشناسی

- برهانی پیشینی بر وجود خدا از طریق حضور مفهوم خدا در ذهن در درون ما که دست کم دو روایت دارد:
- الف) روایت آنسلمی (در پروسلوگیون آنسلم) و نقد هم‌عصر آن در Aquinas, *Summa Theologiae*, 1a, 1,
- ب) روایت دکارتی: در تأملات (تأمل پنجم) مقدم بر آن در بوناونتوره (de *Mysterio Trinitatis*, I1, II.21-24)

برهان وجودشناسی در نقد عقل محض کانت A592/B620-A603/B631 نقد مشهوری دارد و در دوره معاصر نیز از سوی نورمن مالکوم و آلوین پلنتینگا احیا شد و موجب مباحث جدیدی در متافیزیک، فلسفه زبان و منطق (مثل جهان‌های ممکن، نام‌های خاص و...) شد.

متون دیگر:

- 1) Malcolm, N. 1960. 'Anselm's Ontological Arguments'. *Philosophical Review* 69: 41-62. Reprinted in Alvin Plantinga, ed., *The Ontological Argument: From St. Anselm to Contemporary Philosophers*. New York: Anchor Books, 1965.
- 2) Plantinga, A. 1974. *The Nature of Necessity*. Oxford: Clarendon Press. Ch. X.
- 3) ———. 1974. *God, Freedom and Evil*. New York: Harper and Row. Pt.II, c.
- 4) ———. ed. 1965. *The Ontological Argument: From St. Anselm to Contemporary Philosophers*. New York: Anchor Books.
- 5) Oppy, G. 1996. *Ontological Arguments and the Belief in God*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 6) Barnes, Jonathan. 1972. *The Ontological Argument*. London: Macmillan.
- 7) Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism: Arguments for and Against the Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch.5.
- 8) van Inwagen, P. 1993. *Metaphysics*. Boulder: Westview Press. Ch. 5.
- 9) Davis, S. T. 1997. *God, Reason and Theistic Proofs*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Chs. 2 and 4.
- 10) Craig, W. L. 1980. *The Cosmological Argument from Plato to Leibniz*. London: Macmillan.

برهان جهان‌شناختی

غالب روایتهای این برهان پسینی است صور کلاسیک این برهان در پنج طریقه آکویناس و روایت دیگری از آن ذیل اصل جهت کافی لایب‌نیس آمده است.

متون دیگر

- 1) van Inwagen, P. 1993. *Metaphysics*. Boulder: Westview Press. Ch.6.
- 2) Kenny, A. 1969. *The Five Ways: Saint Thomas Aquinas' Proofs of God's Existence*. London: Routledge and Kegan Paul.
- 3) Taylor, R. 1983. *Metaphysics*. 4th ed. Englewood Cliffs: Prentice-Hall. pp.99-108.

- 4) Rowe, William L. 1975. *The Cosmological Argument*. Princeton, N. J.: Princeton University Press.
- 5) Davis, S. T. 1997. *God, Reason and Theistic Proofs*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Ch. 4.
- 6) Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism: Arguments for and Against the Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch. 3.
- 7) Swinburne, R. 1991. *The Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch. 7.
- 8) Leslie, John. 1989. *Universes*. London: Routledge.
- 9) D. Burrill, ed., *The Cosmological Argument*.

برهان نظم (طرح و تدبیر)

برهانی پسینی که سعی دارد از این مقدمه شروع کند که کیهان دارای نظم و نظامی است و به این نتیجه برسد که این نظم آفریده ناظمی مدبر است و نمی تواند عبث و گزافی باشد. منبع باستانی این برهان شاید در سیسرون باشد. و نقد کلاسیک آن در گفتگوهایی در باب دین طبیعی هیوم.

(۱) گفتگو در باب دین طبیعی / دیوید هیوم / ترجمه حمید اسکندری / نشر علم.

(۲) گفتگوهایی درباره دین طبیعی: خوانشی دیگر / دیوید هیوم / ترجمه و تحقیق: رسول رسولی پور و سوده مهتاب پور / انتشارات حکمت

متون دیگر:

- 1) Paley, William. 1802. *Natural Theology: or, Evidences of the Existence and Attributes of the Deity, collected from the appearances of nature*. New ed. London: W. Mason, 1817. منبعی مشهور در زمینه تمثیل ساعت ساز.
- 2) Swinburne, R. 1991. *The Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch.8.
- 3) Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism: Arguments for and Against the Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch.8.
- 4) Dawkins, R. 1986. *The Blind Watchmaker*. Harlow: Longman.
- 5) Hurlbutt, Robert. 1965. *Hume, Newton and the Design Argument*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- 6) Gaskin, J. C. A. 1978. *Hume & the Philosophy of Religion*. London: Macmillan.
- 7) Olding, A. 1990. *Modern Biology & Natural Theology*. London: Routledge.
- 8) Gerson, L. P. 1990. *God and Greek Philosophy: Studies in the Early History of Natural Theology*. London: Routledge. Ch.2, secs. on Stoic Design Arguments.
- 9) Davis, S. T. 1997. *God, Reason and Theistic Proofs*. Edinburgh: Edinburgh University Press. Ch.6.
- 10) Wynn, Mark. 1999. *God and Goodness: A Natural Theological Perspective*. London: Routledge.

برهان اخلاقی

معمولاً کسانی که از زمان کانت از براهین کلاسیک ناراضی اند این برهان را اقامه می کنند (روایت کلاسیک آن هم در نقد عقل محض بخش آموزه استعلایی و دین در محدوده عقل تنها آمده است)

متون دیگر

- 1) Mackie, J. L. 1982. *The Miracle of Theism: Arguments for and Against the Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch.6.
- 2) Adams, R. M. 1987. *The Virtue of Faith and Other Essays in Philosophical Theology*. Oxford: Oxford University Press. Pt.3.
- 3) Byrne, P. 1998. *The Moral Interpretation of Religion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- 4) Swinburne, R. 1991. *The Existence of God*. Oxford: Clarendon Press. Ch.9.

براهین مآل اندیشانه / منفعت محور

- 1) Pascal, P. *Pensées*, 343.
- 2) James, W. 'The Will to Believe'. In *The Will to Believe and other Essays in Popular Philosophy*. The Works of
- 3) William James Vol. 6. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1979.
- 4) ——. 'The Sentiment of Rationality'.
- 5) Jordan, J. ed. 1994. *Gambling on God: Essays on Pascal's Wager*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield.
- 6) Hacking, I. 1994. 'The Logic of Pascal's Wager'. In Jordan, ed., *Gambling on God*.
- 7) Madden, P. 1979. Introduction to the Harvard edition of W. James, *Will to Believe and Other Essays in Popular Philosophy*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1979.
- 8) Wainwright, William J. 1995. *Reason and the Heart: a Prolegomenon to a Critique of Passional Reason*. Ithaca: Cornell University Press. Ch.3.

برهان از طریق تجربه دینی

- 1) Gelman, Jerome I. 1997. *Experience of God and the Rationality of Theistic Belief*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 2) Pike, N. 1992. *Mystic Union: an Essay in the Phenomenology of Mysticism*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press.
- 3) Martin, C. B. 1959. *Religious Belief*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press. See chapter on religious experience.
- 4) Alston, W. P. 1991. *Perceiving God: the Epistemology of Religious Experience*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 5) Yandel, K. 1993. *The Epistemology of Religious Experience*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 6) Kretzmann, N. 1994. 'St. Theresa, William Alston and the Broad-Minded Atheists'. In A. Padgett, ed., *Reason and the Christian Religion: Essays for Richard Swinburne*. Oxford: Clarendon Press.

صفات و تصورات گوناگون از خدا و معجزه:

دو مبحث اصلی در این باب:

الف) صفات خداوند: آیا میان صفاتی که سنتاً به خداوند استناد داده می‌شود سازگاری و انسجام وجود دارد؟ معنای کمال الاهی (و سایر صفات) چیست؟ آیا خدا می‌تواند محال را انجام دهد؟ نسبت خداوند با تغییر و زمان و نیز خیر اخلاقی چیست؟ آیا قدرت مطلق خدا با اختیار آدمی سازگار است؟ آیا خداوند در برابر عمل آدمی (نیایش و...) حساس است یا انفعال‌ناپذیر است؟

- ۱) صفات خدا (مجموعه مقالات) / ترجمه رضا بخشایش / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۲) حدیث حاضر و غایب (الاهیات غیبت) / آرش نراقی، نگاه معاصر.
- ۳) خدا در اندیشه فیلسوفان غرب / هانس کونگ / حسن قنبری / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۴) خدا و دین در جهان پسامدرن / دیوید گریفین / ترجمه آیت‌اللهی / پژوهشگاه علوم انسانی.
- ۵) علم پیشین الاهی و اختیار انسان / محمد سعیدی مهر / مؤسسه فرهنگی اندیشه معاصر.
- ۶) علم خدا / مایکل ریگان / ترجمه فرناز فرود / انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۷) قدرت خدا / مایکل ریگان / ترجمه فرناز فرود / انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۸) انسان و خدای محجوب / ابراهیم آزادگان و یاسر خوشنویس / انتشارات دانشگاه صنعتی شریف.
- ۹) ماهیت خدا / آلوین پلنتینگا / ترجمه مهدی فرجی پاک / نشر نگاه معاصر.

10) Anselm, *Monologion*.

11) Aquinas, *Summa Theologiae*, 1a, qq.1-13.

12) Ockham, *Philosophical Writings: a Selection*. Translated by Philotheus Boehner. Indianapolis: Hackett, 1990. Chs. 8-10.

13) Duns Scotus, *Philosophical Writings: a Selection*. Translated by Allan Wolter. 2nd ed. Indianapolis: Hackett, 1987. Chs. 2-4.

14) Molins, *On Divine Foreknowledge*. Translated by Alfred J. Freddoso. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press, 1988.

15) Augustine, *Confessions*, Book XI. دو ترجمه در فارسی.

16) Hughes, Gerard J. 1995. *The Nature of God*. London: Routledge.

17) Gale, R. M. 1991. *On the Nature & Existence of God*. Cambridge: Cambridge University Press.

18) Hasker, W. 1989. *God, Time and Knowledge*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.

19) Rice, Hugh. 2000. *God and Goodness*. Oxford: Clarendon Press.

20) Wenady, Thomas G. 2000. *Does God Suffer?* Edinburgh: T & T Clark.

- 21) Lucas, J. R. 1989. 'The Vulnerability of God'. In *The Future: an Essay on God, Temporality and Truth*. Oxford: Basil Blackwell.
- 22) Swinburne, R. 1993. *The Coherence of Theism*. Rev. ed. Oxford: Clarendon Press.
- 23) Wierenga, Edward R. 1989. *The Nature of God: an Inquiry into Divine Attributes*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 24) Alston, William P. 1989. *Divine Nature and Human Language: Essays in Philosophical Theology*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 25) Kenny, A. 1979. *The God of the Philosophers*. Oxford: Clarendon Press. van Inwagen, P. 1995. *God, Knowledge and Mystery: Essays in Philosophical Theology*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 26) Helm, P. 1997. *Eternal God: A Study of God without Time*. Oxford: Clarendon Press.
- 27) Morris, T. V. ed. 1987. *The Concept of God*. Oxford: Oxford University Press.
- 28) ———. ed. 1988. *Divine and Human Action: Essays in the Metaphysics of Theism*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 29) Ross, J. 1969. *Philosophical Theology*. Indianapolis, Ind.: Hackett.
- 30) Leftow, B. 1991. *Time and Eternity*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 31) Foscher, John Martin. ed. 1989. *God, Foreknowledge and Freedom*. Stanford, Calif.: Stanford University Press. Craig, William Lane. 1991. *Divine Foreknowledge and Human Freedom: the Coherence of Theism: Omniscience*. Leiden: Brill.
- 32) Craig, William Lane. 1988. *The Problem of Divine Foreknowledge and Future Contingents from Aristotle to Suarez*. Leiden: Brill.
- 33) Rogers, Katherine A. 2000. *Perfect Being Theology*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- 34) Hasker, William, David Basinger, and Eef Dekker. eds. 2000. *Middle Knowledge: Theory and Applications*. New York: Peter Lang.

ب) فعل الاهی: معنای انجام فعل الاهی در جهان چیست؟ آیا این جهان بهترین جهان ممکن است؟ حفظ جهان از سوی خدا به چه معناست؟ معجزه چیست؟ و بر چه چیزی دلالت دارد؟ و چه چیزی بر آن دلالت دارد؟ آیا خداوند نیازمند نیایش است؟

- 1) Geach, Peter. 1969. 'Praying for Things to Happen'. In *God & the Soul*. London: Routledge and Kegan Paul.
- 2) Houston, J. 1994. *Reported Miracles: a Critique of Hume*. Cambridge: Cambridge University Press.

- 3) Hume, David. 'Of Miracles'. In *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Sec.IX. Leibniz. G. W. *Theodicy. Essays on the Goodness of God, the Freedom of Man, and the Origin of Evil*. Edited by Austin Farrer. La Salle, Ill.: Open Court, 1985.
- 4) Morris, T. V. ed. 1988. *Divine and Human Action: Essays in the Metaphysics of Theism*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 5) Swinburne, R. 1970. *The Concept of Miracle*. London: Macmillan.
- 6) Ward, Keith. 1990. *Divine Action*. London: Collins.
- 7) Stump, Eleanore. ed. 1993. *Reasoned Faith*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.
- 8) Hughes, C., and R. M. Adams. 1992. 'Miracles, Laws of Nature, and Causation'. *Proceedings of the Aristotelian Society Supplementary Volume* 66: 179-205, 207-224.
- 9) Swinburne, R. 1989. ed., *Miracles*. London: Collier Macmillan.

مرگ، جاودانگی نفس و جهان پس از مرگ

THE SOUL AND IMMORTALITY

یکی از آموزه‌های اصلی ادیان سه‌گانه غربی ابراهیمی عقیده به ادامه حیات نفس پس از مرگ بدن است. این مسئله با قلمرو فلسفه ذهن و متافیزیک پیوند دارد.

- ۱) مرگ و جاودانگی (مجموعه مقالات) / ترجمه سید محسن رضازاده / ویراسته ملکیان / سهروردی.
- ۲) شور جاودانگی / دیوید چایداستر / ترجمه غلامحسین توکلی / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۳) درد جاودانگی / میگل اونامونو / ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی / ناهید.
- ۴) مرگ‌اندیشی از گیل‌گمش تا کامو / گزینش و ترجمه محمد آزاده، نشر نگاه معاصر.
- ۵) جاودانگی / رضا اکبری / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۶) نفس و بدن پیش و پس از مرگ / مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن / ۱۳۹۳.
- ۷) حیات جاودانه؛ پژوهشی در قلمرو معادشناسی / امیر دیوانی / نشر معارف /
- ۸) مرگ‌آشنایی؛ پژوهشی درباره چستی و ابعاد مختلف تجربه‌های نزدیک به مرگ / مجتبی اعتمادی‌نیا / انتشارات علمی و فرهنگی / ۱۳۹۷.
- ۹) فرجام‌شناسی مسیحی (با نگاهی به پیشینه فرجام‌شناسی در سنت‌های زردشتی و یهودی) / محمدرضا عدلی / نشر ادیان / ۱۳۸۹.

- 10) Plato, *Phaedo*, and *Republic*, Bk.X.
- 11) Aristotle, *de Anima*, Bks.2 and 3.
- 12) Aquinas, *Disputed Questions on the Soul*, q, 14.
- 13) Edwards, Paul. ed. 1992. *Immortality*. New York: Macmillan.
- 14) Dales, Richard C. 1995. *The Problem of the Rational Soul in the Thirteenth Century*. Leiden: E. J. Brill.
- 15) Perry, J. ed. 1975. *Personal Identity*. Berkeley: University of California Press. Selections from Descartes, Locke, Hume.

متون دیگر

- 16) Geach, Peter. 1969. *God & the Soul*. London: Routledge and Kegan Paul.
- 17) Swinburne, R. 1997. *The Evolution of the Soul*. 2nd ed. Oxford: Clarendon Press.
- 18) Taliaferro, C. 1994. *Consciousness and the Mind of God*. Cambridge: Cambridge University Press.
- 19) Penelhum, T. 1970. *Survival and Disembodied Existence*. London: Routledge and Kegan Paul.
- 20) Helm, P. 1978. 'Disembodied Survival'. *Religious Studies* 14.
- 21) See also the special edition of *Faith & Philosophy*, on the general topic of resurrection, 1996.
- 22) Penelhum, T. 1982. 'Life After Death'. In Steven M Cahn, and David Shatz., eds., *Contemporary Philosophy of Religion*. Oxford: Oxford University Press.
- 23) Mavrodes, G. 1982. 'Life Everlasting and the Bodily Criterion of Identity'. In the same volume.
- 24) van Inwagen, P. 1978. 'The Possibility of Resurrection'. *International Journal of the Philosophy of Religion* 9: 114- 121.
- 25) Lewis, Hywel D. 1978. *Persons and Life After Death. Essays*. London: Macmillan.
- 26) Phillips, D. Z. 1970. *Death and Immortality*. London: Macmillan.
- 27) Hasker, W. 1999. *The Emergent Self*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.

کثرت دینی و ادعای صدق انحصاری ادیان:

- (۱) تنوع دینی / دیوید بیسینگر / ترجمه مهدی اخوان (از مجموعه مدخل‌های دانشنامه فلسفه استنفرد) / ققنوس
- (۲) تعارض دعاوی ادیان / عبدالرحیم سلیمانی / دانشگاه مفید
- (۳) صراط‌های مستقیم (مجموعه مقالات)؛ سروش و دیگران، صراط.
- (۴) مباحث پلورالیسم دینی؛ جان هیک، عبدالرحیم گواهی، نشر علم.
- (۵) رویکردهای مختلف به پلورالیسم دینی؛ گلین ریچاردز، ترجمه رضا گندمی و احمدرضا مفتاح، دانشگاه ادیان و مذاهب.

- ۶) پلورالیسم دینی (دین، حقیقت، کثرت)؛ هادی صادقی، انجمن معارف.
- ۷) **اسلام و کثرت‌گرایی دینی؛ محمد لگنهاوسن، ترجمه نرجس جواندل، طه.**
- ۸) صراط مستقیم؛ (ویرایش جدید) عباس نیکزاد، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۹) پلورالیسم دینی یا پلورالیسم در دین؛ سید حسن حسینی، سروش.
- ۱۰) پلورالیسم دینی از منظر قرآن کریم، علی اسلامی، بوستان کتاب.
- ۱۱) **ساحت‌های معنوی در ادیان جهان-نشانه راه-**؛ هانس کونگ، ترجمه حسن قنبری، دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۲) **کندوکاوی در سویه‌های پلورالیسم؛ محمدحسن قدردان قراملکی، کانون اندیشه جوان.**
- ۱۳) پلورالیسم تحویلی؛ علیرضا قائمی‌نیا، دارالصادقین.
- ۱۴) **وحدت متعالی ادیان/ فریتیوف شوان/ مترجم عبدالرحیم گواهی/ نشر نقد فرهنگ**
- ۱۵) **وحدت متعالی ادیان: بررسی و نقد نظریه‌ی فریتیوف شوان/ اکبر قربانی/ نگاه معاصر/ ۱۳۹۴.**
- ۱۶) **پرسیمان کثرت‌گرایی دینی/ روح‌الله زینلی/ انتشارات آستان قدس رضوی/ ۱۳۹۳.**
- ۱۷) **ادیان در قرآن/ عبدالرحیم سلیمانی/ دانشگاه مفید/ ۱۳۹۹.**
- ۱۸) **نگاه یهودیت به ادیان دیگر/ رضا گندمی نصرآبادی/ دانشگاه ادیان و مذاهب**
- ۱۹) **بعد پنجم، کاوشی در قلمرو معنوی؛ جان هیک، ترجمه بهزاد سالکی، قصیده سرا.**
- ۲۰) **مسیحیت و ادیان جهان؛ آرنولد توینبی، ترجمه حسین توفیقی، دانشگاه ادیان و مذاهب.**
- ۲۱) **درآمدی کوتاه بر گناه و رستگاری در ادیان جهان/ هارولد کاور/ ترجمه علی بورونی/ دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان/ ۱۳۹۶.**
- ۲۲) **مهرنامه؛ شماره ۲۱ (به مناسبت درگذشت هیک)، اردیبهشت ۱۳۹۱.**
- ۲۳) **مدرسه (به مناسبت حضور هیک در ایران)؛ شماره دوم، پاییز ۱۳۸۴.**
- ۲۴) **اخبار ادیان؛ به مناسبت حضور هیک در ایران، اسفند ۱۳۸۳.**
- ۲۵) **زمانه، (به مناسبت درگذشت هیک) ش ۲۵ و ۲۶ خرداد و تیر، ۱۳۹۱.**
- ۲۶) **کتاب نقد (ویژه پلورالیسم دینی و تکثرت‌گرایی)؛ ش ۴، ۱۳۷۶.**
- ۲۷) **کتاب ماه دین (پرورنده جان هیک)، ش ۱۹۹ و ۲۰۰ اردیبهشت و خرداد ۱۳۹۳.**

- 1) Aslan. Adnan. *Religious Pluralism in Christian and Islamic Philosophy. The Thought of John Hick and Seyyed Hossein Nasr.* Surrey. Curzon Press. 1998.
- 2) *Byrne. Peter. Critical Note: A Religious theory of Religion.* Religious Studies. 27. 1990, 121-132.
- 3) _____ *Prolegomena to Religious Pluralism.* London. Macmillan. 1995.
- 4) D'Casta. Gavin (ed). *Christian Uniqueness Reconsidered: The Myth of a pluralistic Theology of Religions.* New York: Orbis. 1990.
- 5) _____ (ed). *The Impossibility of A Pluralist View of Religions,* Religious Studies 32, pp. 223-32, 1996.

- 6) Hewitt. Harold. *Problems in the philosophy of Religion: Critical Studies of the Work of John Hick*. New York: St Martin's Press. 1991.
- 7) *Hick John Faith and Knowledge*. London. Macmillan. 1957.
- 8) _____ *Philosophy of Religion*. London. Prentice-Hall. 1963.
- 9) _____ *God and Universe of Faiths*. London. Macmillan. 1973.
- 10) _____ *Problems of Religious Pluralism*. London. Macmillan, 1985.
- 11) _____ *An Interpretation of Religion*. London. Macmillan. 1989.
- 12) _____ *Disputed Questions in Theology and the Philosophy of Religion*. New Haven Yale University Press. 1993.[DQ]
- 13) _____ *The Rainbow of Faiths: Critical Dialogues on Religious Pluralism*(=A Cristian Theology of Religions). London: SCM press. 1995.[RF]
- 14) _____ "Religious pluralism" in 607-614, *A Companion to Philosophy of Religion* (ed) P.L. Quinn and Ch. Taliaferro. Blackwell. London. 1997.
- 15) _____ "Dialogues in the Philosophy of Religion. New York. Palgrave. 2001.[DPR]
- 16) _____ *A Note in Critical realism* in www.JohnHick.org.UK. 2001.
- 17) Johnson. Keith. "*John Hick's Pluralistic Hypothesis and the problem of Conflicting Truth-Claims*". www.htc.Amason. 1998.
- 18) Legenhausen Muhammad *Islam and Religious Pluralism*. London Center for International and Cultural Studies. 1999.
- 19) Netland HA. *Dissionant Voices. Religious Pluralism and the Question of Truth*. Grand Rapids. Eerdmans. 1991.
- 20) Pelusa. "*Critical Dialogues with John Hick*." <http://www.faithnet.freeserve.Co.UK> 1999.
- 21) Plantinga. Alvin : *Warranted Christian Belief*. Oxford. Oxford University Press 2000.
- 22) Quinn. Philip. "*Religious Pluralism and Religious Relativism*" in 35-53 "Relativism and Religion" Lewis(ed). St Martin's Press. New York. 1995.
- 23) Richards. Glyne. *Towards a Theology of Religions*. London and New York. Routlodge. 1989.
- 24) Sagi. Avi "*Religious Pluralism Assessed*." *Sophia*. 38. 2. 1999. pp 93-115.
- 25) Senor. Thomas. The "*Rationality of Belief and Plurality*" ., *Essay in Honor of William P-Alston*. Ithaco: Cornell University Press. 1995.[RBP]

26) Wainwright. William. *Philosophy of Religion*. London. Wards Worth Publishing Company 1999.[PR]

27) Ward. Keith. *Religion and Revelation*. Oxford. Oxford University Press. 1994.

معنای زندگی

- ۱) معنای زندگی / تنودس متس / سه ترجمه :
هدایت علوی تبار در ارج‌نامه دکتر عزت‌الله فولادوند "در جستجوی خرد و آزادی" / نشر مینوی خرد.
ابولفضل توکلی شان‌دیز / دانشنامه فلسفه استنفورد؛ ققنوس / ۱۳۹۶
زهرا رمضان‌لو / کتاب ماه دین / تیر ۱۳۹۰
- ۲) مجله نقد و نظر / (دو شماره ویژه معنای زندگی) ۲۹ و ۳۰، ۳۱ و ۳۲ - ۱۳۸۴
- ۳) در جستجوی معنا / أسوالد هنفلینگ / ترجمه امیرحسین خداپرست و غزاله حجتی / نشر کرگدن / ۱۳۹۵
- ۴) معنای زندگی / تری ایگلتن / ترجمه عباس مخبر / انتشارات بان / ۱۳۹۶
- ۵) معنای زندگی / جان کاتینگم / دو ترجمه
الف) امیرعباس علی‌زمانی و مریم دریانی اصل / انتشارات حکمت.
ب) اسماعیل علیخانی / علمی و فرهنگی.
- ۶) معنای زندگی / گرت تامسون / ترجمه غزاله حجتی و امیرحسین خداپرست / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۴
- ۷) معنای زندگی (مجموعه مقالات) / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۸۹
- ۸) فلسفه و معنای زندگی / گزینش و ترجمه محمد آزاده / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۰
- ۹) یافتن معنا در دنیایی ناقص / ایدو لاندو / مترجمان: حسین فرخی و مارال لاریجانی / انتشارات ترانه / ۱۳۹۹.
- ۱۰) انسان در جست و جوی معنا / ویکتور فرانکل / ترجمه اکبر معارفی / انتشارات دانشگاه تهران
- ۱۱) سه فلسفه زندگی / پیتز کریفت / ترجمه بتول قزل‌بیگلو / انتشارات کرگدن / ۱۳۹۸.
- ۱۲) معنای زندگی پشت چراغ قرمز؛ پدیدارشناسی معنا در زندگی روزمره / آروین آذرگین / انتشارات نگاه معاصر / ۱۳۹۹.
- ۱۳) معمای زندگی / فرناندو سواتر / ترجمه مینا اعظامی / نقش و نگار
- ۱۴) پرسش‌های زندگی / فرناندو سواتر / ترجمه عباس مخبر / طرح نو
- ۱۵) دین و معنای زندگی در فلسفه تحلیلی / محمدرضا بیات / دانشگاه ادیان و مذاهب.

- ۱۶) فلسفه قاره‌ای و معنای زندگی / جولیان یانگ / ترجمه بهنام خداپناه / انتشارات حکمت / ۱۳۹۶
- ۱۷) انسان و خدا یا معنای زندگی / لوک فری / ترجمه عرفان ثابتی / ققنوس
- ۱۸) درباره معنای زندگی / اوایل دورانت / شهاب‌الدین عباسی / پارسه
- ۱۹) معنای زندگی / ویل دورانت / ترجمه زهرا زاهدی / نشر پندار تابان /
- ۲۰) معنای زندگی (مجموعه مقالات) / گردآوری و ترجمه اعظم پویا / ویراسته مصطفی ملکیان / نشر ادیان / ۱۳۹۰.
- ۲۱) معنای زندگی از نگاه مولانا و اقبال / نذیر قیصر / مترجم محمد بقایی / انتشارات تهران / ۱۳۸۹.
- ۲۲) درباره معنای زندگی / استن روکالین لیث / ترجمه محمد قلی‌پور و رضا دانشمندی / نشر مرنديز مشهد / ۱۳۸۷
- ۲۳) معنای زندگی ؛ تأملی بر دیدگاه دین و مکاتب بشری / علیرضا موفق / کانون اندیشه جوان /
- ۲۴) معنای زندگی / محمدتقی جعفری / مؤسسه تنظیم و نشر آثار علامه جعفری / ۱۳۹۶.
- ۲۵) معنای زندگی / مسیحا برزگر / انتشارات خانه معنا
- ۲۶) آری گویی به زندگی (معنای زندگی از دیدگاه علامه جعفری و متفکران غرب) / عبدالله نصری / دفتر نشر فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۶
- ۲۷) تسلی بخشی‌های فلسفه / آلن دوباتن / ترجمه عرفان ثابتی / ققنوس
- ۲۸) در جستجوی معنای زندگی / گفتگو با اندیشه‌ورزان / تدوین و ترجمه : خسرو ناقد / انتشارات فرهنگ معاصر / ۱۳۹۵.
- ۲۹) بهترین‌های زندگی ؛ دریچه‌ای به سوی امور براستی مهم / تامس هرکا / ترجمه شقایق محمدزاده / ویراسته مصطفی ملکیان / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۶.
- ۳۰) زندگی خوب ؛ ۳۰ گام فلسفی برای کمال بخشیدن به هنر زیستن / مارک ورنون / ترجمه پژمان طهرانیان / نشر نو / ۱۳۹۶.
- ۳۱) حکمت الهی و آفرینش هدفدار / امیر شیرزاد / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۱.
- ۳۲) در جستجوی خوشبختی / سیسلا بوک / ترجمه افشین خاکباز / نشر نو / ۱۳۹۶
- ۳۳) خوشبختی در پیش رو / فردریک لونوار / ترجمه هوشمند دهقان / نشر پیام امروز / ۱۳۹۶
- ۳۴) وزن چیزها / جین کازو / ترجمه عباس مخبر / نشر آگه
- ۳۵) ۴۲ اندیشه ناب: تأملاتی در باب زندگی، جهان و هر آن چیز دیگر / مارک ورنون / ترجمه پژمان طهرانیان / نشر نو / ۱۳۹۶.
- ۳۶) فلسفه، مشق زندگی / لوک فری / ترجمه افسانه نجابتی / نشر پیام امروز / ۱۳۹۷
- ۳۷) تاریخچه خوشبختی / نیکلاس وایت / ترجمه خشایار دیهیمی / نشر گمان
- ۳۸) فلسفه‌ای برای زندگی ؛ رواقی زیستن در دریای امروز / ویلیام اروین / ترجمه محمود مقدسی / نشر گمان.
- ۳۹) فلسفه‌ای برای زندگی / آرنه نیس و پراینگوار هوکلان / ترجمه نسترن خسروی / نشر حکمت کلمه / ۱۳۹۹.
- ۴۰) هنر زنده ماندن / شوپنهاور / ترجمه علی عبداللهی / نشر مرکز / ۱۳۹۸.
- ۴۱) معنای زندگی / آلن دوباتن / ترجمه محمد کریمی / نشر لگا / ۱۳۹۹.
- ۴۲) معنای زندگی ؛ مؤسسه مدرسه زندگی، زیر نظر آلن دوباتن / ترجمه هما قناد / نشر میلکان / ۱۳۹۸.
- ۴۳) معنای زندگی از دیدگاه اسلام و بودیسم / محمدهادی معصومی / مؤسسه آموزش عالی فقه
- ۴۴) دین و معنای زندگی ؛ بررسی و تحلیل نقش دین در معنا بخشی به زندگی / مریم سلگی و نفیسه امیری / نشر اندیشه احسان / ۱۳۹۸.
- ۴۵) درسنامه معنای زندگی / مصطفی ملکیان / ۱۳۸۲.

علم و دین

- ۱) علم، عقل و دین / درک استینزیبی / علی حقی / پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
  - ۲) علم و دین / باربور / ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی / مرکز نشر دانشگاهی.
  - ۳) فیزیک، فلسفه و الاهیات (مجموعه مقالات) / ترجمه همایون همتی / پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
  - ۴) نیاز به علم مقدس / سیدحسین نصر / ترجمه حسن میان‌داری / ویراسته جلیلی / طه.
  - ۵) رابطه علم و دین / عباسعلی سرفرازی / مؤسسه انتشارات بعثت / تهران، ۱۳۹۰.
  - ۶) دانایی و معضل دینداری / محمدرضا اسدی / اندیشه امروز.
  - ۷) ایمان و دانش / هابرماس و دیگران / انتخاب و ترجمه بانکی و حیدری / انتشارات دانشگاه تهران.
  - ۸) علم و دین / تامس ویکسون / ترجمه محمد دهقانی / نشر ماهی.
  - ۹) علم و دین؛ در جستجوی حقیقت / جان پوکینگهورن / ترجمه میلاد نوری ورزنی و رسولی‌پور / انتشارات حکمت / ۱۳۹۶.
  - ۱۰) علم و دین؛ پنج پرسش / گرگ کاروسو / ترجمه تقی کیمیائی اسدی / نشر نگاه معاصر / ۱۳۹۹.
  - ۱۱) دین و نگرش نوین / استیس / ترجمه احمدرضا جلیلی / انتشارات حکمت.
  - ۱۲) خواب‌گردها / کوستلر / ترجمه فؤاد روحانی / انتشارات کتابهای جیبی
  - ۱۳) علم و دین از تعارض تا گفتگو / هات / ترجمه بتول نجفی / انتشارات طه.
  - ۱۴) روش‌شناسی علم و الهیات / منصور نصیری / انتشارات مؤسسه امام خمینی /
  - ۱۵) از علم سکولار تا علم دینی / مهدی گلشنی / پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی / ۱۳۷۷.
- 16) Al-Ghazālī, 11th century, *Tahāfut al-falāsifa*, translated by Sabih Ahmad Kamali as *The Incoherence of the Philosophers*, Lahore: Pakistan Philosophical Congress, 1963.
- 17) Allport, Gordon W. and J. Michael Ross, 1967, "Personal Religious Orientation and Prejudice", *Journal of Personality and Social Psychology*, 5: 432-443.
- 18) Alston, William P., 1989, "God's Action in the World", in *Divine Nature and Human Language: Essays in Philosophical Theology*, Ithaca, NY: Cornell, 197-222.
- 19) Anonymous (Robert Chambers), 1844, *The Vestiges of Creation*, London: John Churchill.
- 20) Augustine, 416 [2002], "The Literal Meaning of Genesis", in *On Genesis*, J.E. Rotelle (ed.), E. Hill and M. O'Connell (trans.), New York: New York City Press, pp. 155-506.
- 21) Aurobindo Ghose, 1914-18 [2005], *The Life Divine*, Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram Press.
- 22) Barbour, Ian, 1966, *Issues in Science and Religion*, New York: Vantage.

- 23) —, 2000, *When Science Meets Religion: Enemies, Strangers, or Partners?*, New York: HarperCollins.
- 24) Barrett, Justin L., 2004, *Why Would Anyone Believe in God?*, Lanham, MD: Altamira Press.
- 25) Bergmann, Michael, and Patrick Kain (eds.), 2014, *Challenges to Moral and Religious Belief: Disagreement and Evolution*, Oxford: Oxford University Press.
- 26) Bering, Jesse M., 2011, *The God Instinct. The Psychology of Souls, Destiny and the Meaning of Life*, London: Nicholas Brealy.
- 27) Bloom, Paul, 2007, "Religion is Natural", *Developmental Science*, 10: 147-151.
- 28) Bowler, Peter J., 2001, *Reconciling Science and Religion: The Debate in Early-Twentieth-Century Britain*, Chicago: University of Chicago Press.
- 29) —, 2009, *Monkey Trials and Gorilla Sermons: Evolution and Christianity from Darwin to Intelligent Design*, Harvard: Harvard University Press.
- 30) Boyer, Pascal, 2002, *Religion Explained: The Evolutionary Origins of Religious Thought*, London: Vintage.
- 31) Brooke, John Hedley, 1991, *Science and Religion: Some Historical Perspectives*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 32) Brooke, John Hedley and Ronald L. Numbers (eds.), 2011, *Science and Religion Around the World*, Oxford: Oxford University Press.
- 33) Brown, C. Mackenzie, 2007, "Colonial and Post-Colonial Elaborations of Avataric Evolutionism", *Zygon: Journal of Religion and Science*, 42: 715-746.
- 34) —, 2008, "The Design Argument in Classical Hindu Thought", *Journal of Hindu Studies*, 12: 103-151.
- 35) —, 2012, *Hindu Perspectives on Evolution: Darwin, Dharma, and Design*, London: Routledge.
- 36) Brown, Malcolm, 2008, "Good Religion Needs Good science", Church of England, [\[available online\]](#).

- 37)Cantor, Geoffrey and Chris Kenny, 2001, “Barbour’s Fourfold Way: Problems with his Taxonomy of Science–Religion Relationships”, *Zygon: Journal of Religion and Science*, 36: 765-781.
- 38)Carroll, William, 2008, “Divine Agency, Contemporary Physics, and the Autonomy of Nature”, *Heythrop Journal*, 49: 582-602.
- 39)Clark, Kelly, J., 2014, *Religion and the Sciences of Origins. Historical and Contemporary Perspectives*, New York: Palgrave MacMillan.
- 40)Clark, Kelly J. and Justin L. Barrett, 2011, “Reidian Religious Epistemology and the Cognitive Science of Religion”, *Journal of the American Academy of Religion*, 79: 639-675.
- 41)Collins, Francis, 2006, *The Language of God: A Scientist Presents Evidence for Belief*, New York: Free Press.
- 42)Collins, Robin, 2009, “The Teleological Argument: An Exploration of the Fine–Tuning of the Universe”, in *The Blackwell Companion to Natural Theology*, William Lane Craig and J.P. Moreland (eds.), Oxford: Blackwell, pp. 202-281.
- 43)Comte, Auguste, 1841, *Cours de Philosophie Positive. La Partie Historique de la Philosophie Sociale en Tout ce Qui Concerne l’État Thé ologique et l’État Mé taphysique* (vol. 5), Paris: Bachelier.
- 44)Conway Morris, Simon, 2003, *Life’s Solution: Inevitable Humans in a Lonely Universe*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 45)Corey, Michael A., 1994, *Back to Darwin: The Scientific Case for Deistic Evolution*, Lanham, MA: University Press of America.
- 46)Cortez, Marc, 2010, *Theological Anthropology: A Guide for the Perplexed*, London: Continuum.
- 47)Craig, William Lane, 2003, “The cosmological argument”, in *The Rationality of Theism*, Paul Copan and Paul K. Moser (eds.), London: Routledge, pp. 112-131.
- 48)Dajani, Rana, 2015, “Why I Teach Evolution to Muslim Students”, *Nature*, 520: 409.

- 49) Darwin, Charles, 1859, *On the Origin of Species by Means of Natural Selection or the Preservation of Favoured Races in the Struggle for Life*, London: John Murray.
- 50)—, 1871, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, London: John Murray.
- 51) Dawes, Gregory, 2016, *Galileo and the Conflict between Religion and Science*, London & New York: Routledge.
- 52) Deane-Drummond, Celia, 2009, *Christ and Evolution: Wonder and Wisdom*, Minneapolis: Fortress Press.
- 53)—, 2012, “God’s Image and Likeness in Humans and Other Animals: Performative Soul-making and Graced Nature”, *Zygon: Journal of Religion and Science*, 47: 934-948.
- 54) De Cruz, Helen and Johan De Smedt, 2013, “Reformed and Evolutionary Epistemology, and the Noetic Effects of Sin”, *International Journal for Philosophy of Religion*, 74: 49-66.
- 55)—, 2015, *A Natural History of Natural Theology. The Cognitive Science of Theology and Philosophy of Religion*, Cambridge, MA: MIT Press.
- 56) de Fontenelle, Bernard, 1724 [1824], “De l’Origine des Fables”, in *Oeuvres de Fontenelle*, Paris: J. Pinard, pp. 294-310.
- 57) De Maillet, Benoît, 1749, *Telliamed, ou Entretiens d’un Philosophe Indien avec un Missionnaire François, sur la Diminution de la Mer, la Formation de la Terre, l’Origine de l’Homme, etc.*, Basel.
- 58) Dembski, William A., 1998, *The Design Inference: Eliminating Chance through Small Probabilities*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 59) de Waal, Frans, 2009, *The Age of Empathy: Nature’s Lessons for a Kinder Society*, New York, NY: Random House.
- 60) Dhanani, Alnoor, 2002, “Islam”, in *Science and Religion: A Historical Introduction*, Gary B. Fengren (ed.), Baltimore and London: Johns Hopkins University Press, pp. 73-92.
- 61) Draper, John, 1874, *History of the Conflict between Religion and Science*, New York: Appleton.

- 62) Draper, Paul, 2005, "God, Science, and Naturalism", in *The Oxford Handbook of Philosophy of Religion*, William Wainwright (ed.), Oxford: Oxford University Press, pp. 272-303.
- 63) Durkheim, Émile, 1915, *The Elementary Forms of the Religious Life: A Study in Religious Sociology* (translated by J.W. Swain), London: Allen & Unwin.
- 64) Ecklund, Elaine H., 2010, *Science vs Religion: What Scientists Really Think*, Oxford: Oxford University Press.
- 65) Ecklund, Elaine H. and Christopher P. Scheitle, 2007, "Religion among Academic Scientists: Distinctions, Disciplines, and Demographics", *Social Problems*, 54: 289-307.
- 66) Edis, Taner, 2007, *An Illusion of Harmony: Science and Religion in Islam*, Amherst, NY: Prometheus Books.
- 67) Evans-Pritchard, Edward Evan, 1937 [1965], *Witchcraft, Oracles and Magic among the Azande*, Oxford: Clarendon Press.
- 68) Forrest, Barbara, 2000, "Methodological Naturalism and Philosophical Naturalism", *Philo*, 3: 7-29.
- 69) Forrest, Barbara and Paul R. Gross, 2004, *Creationism's Trojan Horse: The Wedge of Intelligent Design*, Oxford: Oxford University Press.
- 70) Freud, Sigmund, 1927, *Die Zukunft einer Illusion*, Leipzig, Wien & Zürich: Internationaler Psychoanalytischer Verlag.
- 71) Garwood, Christine, 2008, *Flat Earth: The History of an Infamous Idea*, London: Pan Macmillan.
- 72) Gervais, Will M. and Ara Norenzayan, 2012, "Analytic Thinking Promotes Religious Disbelief", *Science*, 336: 493-496.
- 73) Gould, Stephen J., 1989, *Wonderful Life: The Burgess Shale and the Nature of History*, London: Penguin.
- 74) —, 2001, "Nonoverlapping Magisteria", in *Intelligent Design Creationism and Its Critics*, Robert T. Pennock (ed.), Cambridge, Ma.: MIT Press, pp. 737-749.

- 75) Grant, Edward, 1996, *The Foundations of Modern Science in the Middle Ages: Their Religious, Institutional, and Intellectual Contexts*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 76) Griffel, Frank, 2009, *Al-Ghazālī's Philosophical Theology*, Oxford: Oxford University Press.
- 77) Gross, Neil and Solon Simmons, 2009, "The Religiosity of American College and University Professors", *Sociology of Religion*, 70: 101-129.
- 78) Guessom, Nidhal, 2009, *Islam's Quantum Question: Reconciling Muslim Tradition and Modern Science*, London and New York: Tauris.
- 79) Hackett, Conrad, 2015, "By 2050, India to Have World's Largest Populations of Hindus and Muslims", Pew Research Center, [[available online](#)].
- 80) Hameed, Salman, 2008, "Bracing for Islamic Creationism", *Science*, 322: 1637-1638.
- 81) Hare, John, 2004, "Is There an Evolutionary Foundation for Human Morality?", in *Evolution and Ethics: Human Morality in Biological and Religious Perspective*, Philip Clayton and Jeffrey Schloss (eds.), Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans, pp. 187-203.
- 82) Harris, Mark, 2013, *The Nature of Creation. Examining the Bible and Science*, Durham: Acumen.
- 83) Harris, Paul L., Elisabeth S. Pasquini, Suzanne Duke, Jessica J. Asscher, and Francisco Pons, 2006, "Germs and Angels: The Role of Testimony in Young Children's Ontology", *Developmental Science*, 9: 76-96.
- 84) Harrison, Peter, 1998, *The Bible, Protestantism, and the Rise of Natural Science*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 85) —, 2009, *The Fall of Man and the Foundations of Science*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 86) —, 2015, *The Territories of Science and Religion*, Chicago: University of Chicago Press.
- 87) Haught, John F., 1995, *Science & Religion: From Conflict to Conversation*, New York: Paulist Press.
- 88) —, 2000, *God after Darwin: A Theology of Evolution*, Boulder, CO: Westview Press.

- 89) Hooykaas, Reijer, 1972, *Religion and the Rise of Modern Science*, Edinburgh: Scottish Academic Press.
- 90) Hudson, Hud, 2013, "Best Possible World Theodicy" in *The Blackwell Companion to the Problem of Evil*, Justin McBrayer and Daniel Howard-Snyder (eds.), Oxford: Wiley Blackwell, pp. 236-250.
- 91) Huff, Toby, 2003, *The Rise of Early Modern Science: Islam, China and the West* (second edition), Cambridge: Cambridge University Press.
- 92) Hume, David, 1748, *Philosophical Essays Concerning Human Understanding*, London: A. Millar.
- 93) —, 1757 [2007], "The Natural History of Religion", in *A Dissertation on the Passions: The Natural History of Religion. A Critical Edition*, T.L. Beauchamp (ed.), Oxford: Clarendon Press, pp. 30-87.
- 94) Huxley, Thomas H., 1863, *Evidences as to Man's Place in Nature*, London: Williams and Norgate.
- 95) Jaeger, Lydia, 2012a, "Against Physicalism Plus God: How Creation Accounts for Divine Action in Nature's World", *Faith and Philosophy*, 29: 295-312.
- 96) —, 2012b, *What the Heavens Declare: Science in the Light of Creation*, Eugene, OR: Wipf and Stock.
- 97) James, William, 1902, *The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature*, New York: Longmans, Green.
- 98) John Paul II, 1996, "Truth Cannot Contradict Truth", Address of Pope John Paul II to the Pontifical Academy of Sciences (October 22, 1996).
- 99) Johnson, Elisabeth A., 1996, "Does God Play Dice? Divine Providence and Chance", *Theological Studies*, 57: 3-18.
- 100) Joseph, George Gheverghese, 2000, *The Crest of the Peacock: Non-European Roots of Mathematics* (2nd edition), Princeton: Princeton University Press.
- 101) Joyce, Richard, 2006, *The Evolution of Morality*, Cambridge, MA: MIT Press.

- 102) Kahane, Guy, 2011, "Evolutionary Debunking Arguments", *Noûs*, 45: 103-125.
- 103) Kojonen, Erkki Vesa, 2016, *The Intelligent Design Debate and the Temptation of Scientism*, London and New York: Routledge.
- 104) Lamarck, Jean-Baptiste, 1809, *Philosophie Zoologique, ou Exposition des Considérations Relatives à l'Histoire Naturelle des Animaux*, Paris: Museum d'Histoire Naturelle (Jardin des Plantes).
- 105) Lamoureux, Denis O., 2008, *Evolutionary Creation. A Christian Approach to Evolution*, Cambridge: Lutterworth Press.
- 106) Larson, Edward and Larry Witham, 1998, "Leading Scientists Still Reject God", *Nature*, 394: 313.
- 107) Legare, Cristine H., E. Margaret Evans, Karl S. Rosengren, and Paul L. Harris, 2012, "The Coexistence of Natural and Supernatural Explanations across Cultures and Development", *Child Development*, 83: 779-793.
- 108) Lemâitre, Georges, 1927, "Un Univers Homogène de Masse Constante et de Rayon Croissant, Rendant Compte de la Vitesse Radiale des Nébuleuses Extra-Galactiques", *Annales de la Société Scientifique de Bruxelles A*, 47: 49-59.
- 109) Louth, Andrew, 1996, *Maximus the Confessor*, London and New York: Routledge.
- 110) Malinowski, Bronislaw, 1925 [1992], *Magic, Science, and Religion and Other Essays*, Prospect Heights, IL: Waveland Press.
- 111) Masci, David and Gregory A. Smith, 2016, "Is God Dead? No, but Belief has Declined Slightly", Pew Research Center report, [[available online](#)].
- 112) McCauley, Robert N., 2011, *Why Religion is Natural and Science is Not*, Oxford: Oxford University Press.
- 113) McGrath, Alister E., 2011, *Darwinism and the Divine: Evolutionary Thought and Natural Theology*, Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- 114) —, 2016, *Re-Imagining Nature: The Promise of a Christian Natural Theology*, Oxford: Wiley-Blackwell.

- 115) Mernissi, Fatima, 1992, *Islam and Democracy: Fear of the Modern World* (trans. Mary Jo Lakeland), Reading, MA: Addison-Wesley.
- 116) Miller, Kenneth R., 1999 [2007], *Finding Darwin's God: A Scientist's Search for Common Ground between God and Evolution*, New York: Harper.
- 117) Moritz, Joshua M., 2011, "Evolution, the End of Human Uniqueness, and the Election of the *Imago Dei*", *Theology and Science*, 9: 307-339.
- 118) Murphy, Nancey, 1995, "Divine Action in the Natural Order: Buridan's Ass and Schrödinger's Cat", in *Chaos and Complexity: Scientific Perspectives on Divine Action (Volume 2)*, Robert J. Russell, Nancey Murphy, and Arthur Peacocke (eds.), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences, pp. 325-358.
- 119) Nichols, Ryan and Callergård, Robert, 2011, "Thomas Reid on Reidian Religious Belief Forming Faculties", *The Modern Schoolman*, 88: 317-335.
- 120) Norenzayan, Ara, 2013, *Big Gods: How Religion Transformed Cooperation and Conflict*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- 121) Nowak, Martin A. and Sarah Coakley (eds.), 2013, *Evolution, Games and God: The Principle of Cooperation*, Cambridge, Ma: Harvard University Press.
- 122) Outler, Albert C., 1985, "The Wesleyan Quadrilateral—in John Wesley", *Wesleyan Theological Journal*, 20: 7-18.
- 123) Paley, William, 1802 [2006], *Natural Theology*, Eddy and D. Knight (eds.), Oxford: Oxford University Press.
- 124) Pannenberg, Wolfhart, 2002, "The Concept of Miracle", *Zygon: Journal of Religion and Science*, 37: 759-762.
- 125) Peacocke, Arthur, 1979, *Creation and the World of Science*, Oxford: Clarendon Press.
- 126) —, 1984, *Intimations of Reality: Critical Realism in Science and Religion*, Greencastle: DePauw University.

- 127) Pennock, Robert T., 1998, "The Prospects for a Theistic Science", *Perspectives on Science and Christian Faith*, 50: 205-209.
- 128) Peters, Ted and Martinez Hewlett, 2003, *Evolution from Creation to New Creation: Conflict, Conversation, and Convergence*, Nashville, TN: Abingdon Press.
- 129) Pfizenmaier, Thomas C., 1997, "Was Isaac Newton an Arian?", *Journal of the History of Ideas*, 58: 57-80.
- 130) Philipse, Herman, 2012, *God in the Age of Science? A Critique of Religious Reason*, Oxford: Oxford University Press.
- 131) Pitts, J.B., 2008, "Why the Big Bang Singularity Does not Help the Kalām Cosmological Argument for Theism", *British Journal for the Philosophy of Science*, 59:675-708.
- 132) Plantinga, Alvin, 2000, *Warranted Christian Belief*, New York: Oxford University Press.
- 133) —, 2011, *Where the Conflict Really Lies. Science, Religion, and Naturalism*, New York: Oxford University Press.
- 134) Polkinghorne, John, 1998, *Science and Theology: An Introduction*, Minneapolis: Fortress Press.
- 135) Popper, Karl, 1959, *The Logic of Scientific Discovery*, New York: Hutchinson.
- 136) Putz, Oliver, 2009, "Moral Apes, Human Uniqueness, and the Image of God", *Zygon: Journal of Religion and Science*, 44: 613-624.
- 137) Reid, Thomas, 1764, *An Inquiry into the Human Mind, on the Principles of Common Sense*, Edinburgh: Millar, Kincaid & Bell.
- 138) Rieux, Adrien, Anders Eriksson, Mingkun Li, Benjamin Sobkowiak, Lucy A. Weinert, Vera Warmuth, Andres Ruiz-Linares, Andrea Manica, and François Balloux, 2014, "Improved Calibration of the Human Mitochondrial Clock Using Ancient Genomes", *Molecular Biology and Evolution*, 31: 2780-2792.

- 139) Rios, Kimberly, Zhen H. Cheng, Rebecca R. Totton, and Azim F. Shariff, 2015, “Negative Stereotypes Cause Christians to Underperform in and Disidentify With Science”, *Social Psychological and Personality Science*, 6: 959-967.
- 140) Rosenberg, Alex, 2014, “Disenchanted Naturalism” in *Contemporary Philosophical Naturalism and its Implications*, Bana Bashour and Hans D. Muller (eds.), London and New York: Routledge, pp. 17-36.
- 141) Ruse, Michael and E.O. Wilson, 1986, “Moral Philosophy as Applied Science”, *Philosophy*, 61: 173-192.
- 142) Russell, Robert, 2006, “Quantum Physics and the Theology of Non-Interventionist Objective Divine Action”, in *The Oxford Handbook of Religion and Science*, Philip Clayton and Zachary Simpson (eds.), Oxford: Oxford University Press, pp. 579-595.
- 143) Russell, Robert J., Nancey Murphy, Christopher J. Isham (eds.), 1993, *Quantum Cosmology and the Laws of Nature* (Scientific Perspectives on Divine Action: Volume 1), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.
- 144) Russell, Robert J., Nancey Murphy, and Arthur R. Peacocke (eds.), 1995, *Chaos and Complexity* (Scientific Perspectives on Divine Action: Volume 2), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.
- 145) Russell, Robert J., William R. Stoeger, S.J., Francisco J. Ayala (eds.), 1998, *Evolutionary and Molecular Biology* (Scientific Perspectives on Divine Actions: Volume 3), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.
- 146) Russell, Robert J., Nancey Murphy, Theo C. Meyering, Michael A. Arbib (eds.), 2000, *Neuroscience and the Person* (Scientific Perspectives on Divine Action: Volume 4), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.

- 147) Russell, Robert J., Philip Clayton, Kirk Wegter-McNelly, John Polkinghorne (eds.), 2001, *Quantum Mechanics* (Scientific Perspectives on Divine Action: Volume 5), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.
- 148) Russell, Robert, Nancey Murphy, and William Stoeger, S.J. (eds.), 2008, *Scientific Perspectives on Divine Action. Twenty Years of Challenge and Progress*, Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences.
- 149) Sarich, V.M. and A.C. Wilson, 1967, "Immunological Time Scale for Hominid Evolution", *Science*, 158: 1200-1203.
- 150) Saunders, Nicholas, 2002, *Divine Action and Modern Science*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 151) Schliesser, Eric, 2012, "Newton and Spinoza: On Motion and Matter (and God, of Course)", *Southern Journal of Philosophy*, 50: 436-458.
- 152) Schneider, John, 2014, "The Fall of 'Augustinian Adam': Original Fragility and Supralapsarian Purpose", *Zygon: Journal of Religion and Science*, 47: 949-969.
- 153) Sedgwick, Adam, 1845 [1890], "Letter to Charles Lyell, April 9, 1845", in *The Life and Letters of the Reverend Adam Sedgwick*, John Willis Clark and Thomas McKenny Hughes (eds.), Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp. 83-85.
- 154) Sollereeder, Bethany, 2015, "A Modest Objection: Neo-Thomism and God as a Cause Among Causes", *Theology and Science*, 13: 345-353.
- 155) Southgate, Christopher, 2008, *The Groaning of Creation. God, Evolution and the Problem of Evil*, Louisville: Westminster John Knox Press.
- 156) Stark, Rodney, 1999, "Atheism, Faith, and the Social Scientific Study of Religion", *Journal of Contemporary Religion*, 14: 41-61.
- 157) —, 2004, *For the Glory of God: How Monotheism Led to Reformations, Science, Witch-Hunts, and the End of Slavery*, Princeton: Princeton University Press.
- 158) Stenmark, Mikael, 2004, *How to Relate Science and Religion: A Multidimensional Model*, Grand Rapids, MI: Eerdmans.

- 159) Street, Sharon, 2006, "A Darwinian Dilemma for Realist Theories of Value", *Philosophical Studies*, 127: 109-166.
- 160) Stringer, Chris, 2012, "Evolution: What Makes a Modern Human", *Nature*, 485: 33-35.
- 161) Subbarayappa, B.V., 2011, "Indic Religions" in *Science and Religion around the World*, John Hedley Brooke and Ron Numbers (eds.), Oxford: Oxford University Press, pp. 195-209.
- 162) Swinburne, Richard, 1968, "Miracles", *Philosophical Quarterly*, 18: 320-328.
- 163) Tanzella-Nitti, Giuseppe, 2005, "The Two Books Prior to the Scientific Revolution", *Perspectives on Science and Christian Faith*, 57: 225-248.
- 164) Taylor, C.A., 1996. *Defining Science: A Rhetoric of Demarcation*, Madison, WI: University of Wisconsin Press.
- 165) Teilhard de Chardin, Pierre, 1971, "Christology and Evolution" in *Christianity and Evolution* (translated by R. Hague), San Diego: Harcourt, pp. 76-95.
- 166) Torrance, Thomas F., 1969, *Theological Science*, London: Oxford University Press.
- 167) Tylor, Edward Burnett, 1871, *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art, and Custom*, London: John Murray.
- 168) van Huyssteen, J. Wentzel, 1998, *Duet or Duel? Theology and Science in a Postmodern World*, London: SCM Press.
- 169) —, 1999, *The Shaping of Rationality: Towards Interdisciplinary in Theology and Science*, Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- 170) —, 2006, *Alone in the World? Human Uniqueness in Science and Theology*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- 171) van Inwagen, Peter, 2004, "The Argument from Evil", in *Christian Faith and the Problem of Evil*, Peter van Inwagen (ed.), Grand Rapids: Eerdmans, pp. 55-73.
- 172) Visala, Aku, 2011, *Naturalism, Theism, and the Cognitive Study of Religion: Religion Explained?*, Farnham: Ashgate.

- 173) Vivekananda, Swami, 1904, "The Vedanta for the World", in *Aspects of the Vedanta*, Madras: Natesan & Co, pp. 124-160.
- 174) Whewell, William, 1834, "On the Connexion of the Physical Sciences. By Mrs. Somerville", *Quarterly Review*, 51: 54-68.
- 175) White, Andrew Dickinson, 1896, *A History of the Warfare of Science with Theology in Christendom*, New York: Appleton.
- 176) Wildman, Wesley, 2008, "The Divine Action Project, 1988-2003", in *Scientific Perspectives on Divine Action: Twenty Years of Challenge and Progress*, Robert Russell, Nancey Murphy, and William Stoeger (eds.), Berkeley, CA: Vatican Observatory Publications; Center for Theology and the Natural Sciences, pp. 133-176.
- 177) Wilkins, John S. and Paul E. Griffiths, 2013, "Evolutionary Debunking Arguments in Three Domains: Fact, Value, and Religion", in *A New Science of Religion*, G.W. Dawes and J. Maclaurin (eds.), New York: Routledge, pp. 133-146.
- 178) Worrall, John, 2004, "Science Discredits Religion", in *Contemporary Debates in Philosophy of Religion*, Michael L. Peterson and Raymond J. VanArragon (eds.), Malden, MA: Blackwell, pp. 59-72.
- 179) Yancey, George, 2012, "Recalibrating Academic Bias", *Academic Questions*, 25: 267-278.

(۱۸۰)

دین و اخلاق

- ۱) دین در ترازوی اخلاق، پژوهشی در باب نسبت میان اخلاق دینی و اخلاق سکولار، ابوالقاسم فنایی، صراط ۱۳۸۴.
- ۲) دین و اخلاق، بررسی گونه‌های وابستگی اخلاق به دین، جواد دانش، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۲.
- ۳) دین و اخلاق / ساگی و استاتمن / ترجمه و تحقیق: ابراهیم رضایی / دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، ۱۳۹۵.
- ۴) دین و اخلاق / ماریه سید قریشی / انجمن معارف اسلامی ایران، ۱۳۸۱.
- ۵) نظریه امر الهی آدامز / منا موسوی، انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۱.

- ۶) خوبی، الزام اخلاقی و امر الهی، بررسی تطبیقی آرای آدامز و متفکران شیعه، محمود مروارید و احمدرضا همتی مقدم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- ۷) نقد و نظر (شماره ۱۳ و ۱۴) ویژه اخلاق و دین، زمستان و بهار ۱۳۷۶-۱۳۷۷.
- ۸) رابطه دین و اخلاق (بررسی دیدگاهها در مناسبات دین و اخلاق) / محمد عالمی / بوستان کتاب.
- ۹) ایمان و اخلاق؛ نعیمه پور محمدی، دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۱۰) کتاب ماه دین / ش ۱۷۷ و ۱۷۶ (دو شماره ویژهنامه اخلاق و دین) خرداد و تیر ۱۳۹۱.
- ۱۱) اخلاق سکولار / محمد سربخشی / انتشارات مؤسسه امام خمینی / ۱۳۸۸.
- ۱۲) از اخلاق دینی تا دین اخلاقی؛ بازشناسی و ارزیابی رابطه دین و اخلاق از منظر طه عبدالرحمن / ابوالفضل سپاهی / انتشارات سپاهی / ۱۳۹۸.

- 1) Adams, R. M., 1999, *Finite and Infinite Goods*, Oxford: Oxford University Press.
- 2) Annas, Julia, *The Morality of Happiness*, Oxford: Oxford University Press, 1993.
- 3) Anselm, *S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi Opera Omnia*, Franciscus Salesius (ed.), Stuttgart-Bad Cannstatt: Friedrich Fromann Verlag, 1968.
- 4) Aquinas, T., *Summa Theologiae*, English Dominicans (trans.), London: Burns, Oats, and Washbourne, 1912-36; repr. New York: Christian Classics, 1981.
- 5) Aristotle, *The Complete Works of Aristotle*, Jonathan Barnes (ed.), Princeton: Princeton University Press, 1984.
- 6) —, *Nicomachean Ethics*, Roger Crisp (trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- 7) Al-Ash'ari, *The Theology of al-Ash'ari*, trans. Richard J. McCarthy, Beyrouth: Imprimerie Catholique, 1953.
- 8) Augustine, *The City of God*, Robert Dyson (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- 9) —, *Confessions*, Henry Chadwick (trans.), Oxford: Oxford University Press, 1991.
- 10) Austin, J., 1965, *How to Do Things With Words*, Oxford: Oxford University Press.
- 11) Ayer, A. J., 1936, *Language, Truth and Logic*, London: Gollancz.
- 12) Bourke, V. J., 1968, *History of Ethics*, Garden City, NY: Doubleday.
- 13) Broadie, Sarah, *Ethics with Aristotle*, Oxford: Oxford University Press, 1991.
- 14) Buber, Martin, *I and Thou*, trans. Walter Kaufmann, New York: Scribner's, 1970.
- 15) Butler, Joseph, *Fifteen Sermons*, Charlottesville: Ibis Publishing, 1987.
- 16) Calvin, John, *Institutes of the Christian Religion*, John T. McNeill (ed.), Ford Lewis Battles (trans.), 2 vols., Philadelphia: Westminster Press, 1960.

- 17) Carson, T. L., 2000, *Value and the Good Life*, Notre Dame: Notre Dame Press.
- 18) Coplestone, F., 1985, *A History of Philosophy*, Garden City, NY: Image Books.
- 19) Crusius, Christian August, "A Guide to Rational Living," *Moral Philosophy from Montaigne to Kant*, Vol. 2, J.B. Schneewind (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
- 20) Evans, C. S., 2004, *Kierkegaard's Ethics of Love: Divine Command and Moral Obligations*, Oxford: Oxford University Press.
- 21) —, 2013, *God and Moral Obligation*, Oxford: Oxford University Press.
- 22) Feuerbach, L., *The Essence of Christianity*, George Eliot (trans.), Buffalo, NY: Prometheus Books, 1989.
- 23) Finnis, J., 1980, *Natural Law and Natural Rights*, Oxford: Oxford University Press.
- 24) Foot, Philippa, *Natural Goodness*, Oxford: Clarendon Press, 2001.
- 25) Foucault, Michel, 1988, "Disciplinary Power and Subjection," *Power*, Steven Lukes (ed.), New York: New York University Press.
- 26) —, 1988, "Truth and Power," *Power*, Steven Lukes (ed.), New York: New York University Press.
- 27) Habermas, J., 2010, *An Awareness of What's Missing: Faith and Reason in a Post-Secular Age*, trans. Ciaran Cronin, Malden, MA: Polity Press.
- 28) Hare, J., 2006, *God and Morality A Philosophical History*, Oxford: Blackwell.
- 29) —, 1996, *The Moral Gap*, Oxford: Clarendon Press.
- 30) —, 1985, *Plato's Euthyphro*, Bryn Mawr Commentaries, Bryn Mawr.
- 31) —, 2015, *Divine Command*, Oxford: Clarendon Press.
- 32) Hare, R. M., 1981, *Moral Thinking*, Oxford: Clarendon Press.
- 33) —, 1992, "The Simple Believer," *Essays on Religion and Education*, Oxford: Clarendon Press.
- 34) Hegel, G. W. F., *Phenomenology of Spirit*, A. V. Miller (trans.), Oxford: Oxford University Press, 1979.
- 35) —, *The Philosophy of History*, C. J. Friedrich (ed.), New York: Dover Publications, 1956.
- 36) Heidegger, M., 1927, *Being and Time*, John Macquarrie and Edward Robinson (trans.), New York: Harper and Row, 1962.
- 37) —, *Poetry, Language, Thought*, Albert Hofstadter (trans.), New York: Harper & Row, 1971.
- 38) Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Richard Tuck (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, [1991] 1996.
- 39) Hourani, George, *Islamic Rationalism: The Ethics of Abd al-Jabbar*, Oxford: Clarendon Press, 1971.
- 40) Hume, David, *Dialogues Concerning Natural Religion*, New York: Bobbs-Merrill, 1947.

- 41) —, *Enquiry Concerning the Principles of Morals*, L. A. Selby-Biggie (ed.), Oxford: Clarendon Press, 1975.
- 42) —, *A Treatise of Human Nature*, L. A. Selby-Biggie (ed.), Oxford: Clarendon Press, 1978.
- 43) Hursthouse, Rosalind, 1999, *On Virtue Ethics*, Oxford: Oxford University Press.
- 44) Hutcheson, F., *Essay on the Nature and Conduct of the Passions with Illustrations on the Moral Sense*, A. Garrett (ed.), Indianapolis: Liberty Fund, 1991.
- 45) —, *Inquiry into the Originial of our Ideas of Beauty and Virtue: In Two Treatises*, Wolfgang Leidhold (ed.), Indianapolis: Liberty Fund, 2004.
- 46) Irwin, T., 2007, *The Development of Ethics*, vol. 1, Oxford: Oxford University Press.
- 47) Kant, Immanuel, *Critique of Practical Reason*, Mary Gregor (ed. and trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- 48) —, *Critique of Pure Reason*, Paul Guyer and Allen W. Wood (eds. and trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- 49) —, *Groundwork of the Metaphysics of Morals*, Mary Gregor (ed. and trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- 50) —, *Prolegomena to any Future Metaphysics*, Gary Hatfield (ed. and trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- 51) —, *Religion within the Boundaries of Mere Reason*, in *Religion and Rational Theology*, Allen W. Wood and George di Giovanni (eds.), Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- 52) Kierkegaard, S., *Samlede Voerker*, A. B. Drachmann, J. L. Heiberg and H. O. Lange (eds.), Copenhagen: Gyldendal, 1901-06.
- 53) Leibniz, G. W., *New Essays on Human Understanding*, Peter Remnant and Jonathan Bennett (eds. and trans.), Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- 54) Levinas, E., 1969, *Totality and Infinity*, trans. Alphonso Lingis, Pittsburgh: Duquesne University Press.
- 55) —, 1985, *Ethics and Infinity*, trans. Richard A. Cohen, Pittsburgh: Duquesne University Press.
- 56) Locke, John, *The Reasonableness of Christianity*, I. T. Ramsey (ed.), Stanford: Stanford University Press, 1958.
- 57) —, *Two Treatises on Government and A Letter Concerning Toleration*, Ian Shapiro (ed.), New Haven: Yale University Press, 2003.
- 58) Luther, Martin, *The Bondage of the Will*, in *Martin Luther. Selections from his Writings*, John Dillenberger (ed.), Garden City: Doubleday, 1961.
- 59) MacIntyre, A., 1988, *Whose Justice, Which Rationality*, London: Duckworth.

- 60) Maimonides, *The Guide of the Perplexed*, trans. Schlomo Pines, Chicago: University of Chicago Press, 1963.
- 61) Marx, Karl, "Critique of Hegel's Philosophy of Right," *Early Writings*, Rodney Livingstone and Gregor Benton (trans.), London: Penguin Books, [1975] 1992.
- 62) —, "Economic and Philosophic Manuscripts," *Early Writings*, Rodney Livingstone and Gregor Benton (trans.), London: Penguin Books, [1975] 1992.
- 63) Mikalson, J., 1991, *Honor Thy Gods*, Chapel Hill: The University of North Carolina Press.
- 64) Mill, J. S., *Autobiography*, Jack Stillinger (ed.), Boston: Houghton Mifflin Co., 1969.
- 65) —, 1874, *Three Essays on Religion*, London: Henry Holt.
- 66) Moore, G. E., 1903, *Principia Ethica*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 67) Mouw, R., 1990, *The God Who Commands*, Notre Dame: Notre Dame Press.
- 68) Murphy, M., 2002, *An Essay on Divine Authority*, Ithaca: Cornell University Press.
- 69) —, 2011, *God and Moral Law: On the Theistic Explanation of Morality*, Oxford: Oxford University Press.
- 70) Nietzsche, Friedrich, *The Gay Science*, Walter Kaufman (trans.), New York: Vintage Books, 1974.
- 71) —, *On the Genealogy of Morals*, Walter Kaufman (trans.), New York: Vintage Books, 1967.
- 72) Paley, W., 1830, *The Principles of Moral and Political Philosophy*, Cambridge: Hillard and Brown.
- 73) Plato, *Collected Dialogues*, Edith Hamilton and Huntington Cairns (eds.), Princeton: Princeton University Press, 1963.
- 74) —, *Republic*, Robin Waterfield (trans.), Oxford: Oxford University Press, 1993.
- 75) Porter, J., 1999, *Natural and Divine Law*, Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- 76) —, 2005, *Nature as Reason*, Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- 77) Quinn, P., 1978, *Divine Commands and Moral Requirements*, Oxford: Oxford University Press.
- 78) Rawls, J., 1993, *Political Liberalism*, New York: Columbia University Press.
- 79) —, 1971, *A Theory of Justice*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- 80) Rousseau, J.-J., *The Social Contract and other Later Political Writings*, Victor Gourevitch (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- 81) Rudolph, Ulrich, *Al-Maturidi and Sunni Theology in Samarkand*, Leiden: Brill, 2014.
- 82) Russell, B., 1910, "The Elements of Ethics," *Philosophical Essays*, New York: Longmans, Green.
- 83) Sartre, J.-P., 1957, *Existentialism and Human Emotions*, Secaucus: Citadel Press.
- 84) Schneewind, J., 1998, *The Invention of Autonomy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- 85) Schopenhauer, A., *The World as Will and Representation*, E. F. J. Payne (trans.), New York: Dover Publications, 1966.

- 86) Scotus, D., *A Treatise on God as First Principle*, Allan B. Wolter (ed. and trans.), Chicago: Franciscan Herald Press, 1966.
- 87) —, *Duns Scotus on the Will and Morality*, Allan B. Wolter (ed. and trans.), Washington DC: The Catholic University of America Press, 1986.
- 88) Sidgwick, H., *Methods of Ethics*, 7th edn, Indianapolis: Hackett, 1981.
- 89) Spinoza, B., *Ethics*, G. H. R. Parkinson (trans.), Oxford: Oxford University Press, 2000.
- 90) Stevenson, C., [1944] 1962, *Ethics and Language*, New Haven: Yale University Press.
- 91) Suarez, Francisco, *De Legibus*, in *Selections from Three Works of Francisco Suarez, S. J.*, 2 vols., Oxford: Clarendon Press; and London: H. Milford, 1944.
- 92) Vasalou, Sophia, *Moral Agents and Their Deserts: The Character of Muslim Ethics*, Princeton: Princeton University Press, 2008.
- 93) Voltaire, *Letters of Voltaire and Frederick the Great*, Richard Aldington (trans.), New York: Brentano's, 1927.
- 94) Wainwright, W., 2005, *Religion and Morality*, Aldershot: Ashgate.
- 95) Wittgenstein, L., [1953] 1960, *Philosophical Investigations*, G. E. M. Anscombe (trans.), New York: Macmillan.
- 96) —, [1921] 1961, *Tractatus Logico-Philosophicus*, London: Routledge & Kegan Paul.
- 97) Wolterstorff, N., 2003, "An Engagement with Rorty," *Journal of Religious Ethics*, 31(1): 129-140.
- 98) Wolterstorff, N., 2008, *Justice: Rights and Wrongs*, Princeton: Princeton University Press.
- 99) Zagzebski, L., 2004, *Divine Motivation Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.

الاهیات مسیحی

- ۱) درسنامه الاهیات مسیحی/آلیستر مک کراث/ ترجمه بهروز حدادی/ دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۲) الاهیات جدید مسیحی (مجموعه مقالات)/ جمعی از مترجمان/ دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۳) ریشه‌های الاهیات مسیحی در مکاتب گنوسی و افلاطونی میانه/ محبوبه هادی‌نا/ نشر دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۴) فرهنگ الاهیات مسیحی/ ون آستین هاروی/ ترجمه جواد طاهری.
- ۵) عیسی، اسطوره یا تاریخ/ آرچیبالد رابرتسون/ حسین توفیقی/ دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۶) درآمدی به الاهیات نظام مند/ پان برگ/ سلیمانی اردستانی/ دانشگاه ادیان و مذاهب.
- ۷) اسطوره تجسد خدا/ جان هیک/ ترجمه سلیمانی و محمدی مظفر/ دانشگاه ادیان و مذاهب.

روان‌شناسی و دین

- (۱) روان‌شناسی دین / وولف / ترجمه محمد دهقانی / انتشارات رشد
- (۲) روان‌شناسی دین بر اساس رویکرد تجربی / برنارد اسپیکا و دیگران / ترجمه محمد دهقانی / انتشارات رشد
- (۳) روان‌شناسی دین از دیدگاه ویلیام جیمز / مسعود آذربایجانی / پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- (۴) درآمدی بر روان‌شناسی دین / مسعود آذربایجانی و سید مهدی موسوی اصل / سمت.
- (۵) بهداشت روان و نقش دین / علی مرعشی / انتشارات علمی و فرهنگی.

مجموعه مقالات، جنگ‌ها و ...

- (۱) راهی به رهایی / مصطفی ملکیان / نگاه معاصر.
- (۲) زمینه‌های بحث فلسفی در ادیان (مجموعه مقالات) / کوپین و تالیفرو / گروه مترجمان / دانشگاه ادیان و مذاهب.
- (۳) عرفی شدن در تجربه مسیحی و اسلامی / علیرضا شجاعی زند / مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
- (۴) گستره شریعت / محمد رضا اسدی / انجمن معارف.
- (۵) دین و باور دینی در اندیشه ویتگنشتاین / عطیه زندیه / نگاه معاصر.
- (۶) دین؛ اینجا و اکنون (مجموعه مقالات) / ترجمه مجید محمدی / قطره.
- (۷) آیین خاتم / محمد حسن قدردان قراملکی / پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- (۸) واقع‌گرایی دینی در قرن بیستم / سیداکبر حسینی قلعه بهمن / مؤسسه امام خمینی.
- (۹) سیری در سپهرجان (مجموعه مقالات) / ترجمه مصطفی ملکیان / نگاه معاصر.
- (۱۰) سیاحت اندیشه در سپهر دین (مجموعه مقالات) / محمد لگنهاوسن / گروه مترجمان / مؤسسه امام خمینی.
- (۱۱) دین، توسعه و فرهنگ / میثم موسایی / انتشارات جامعه‌شناسان.
- (۱۲) دین و تکنولوژی در قرن ۲۱، ایمان در دنیای الکترونیکی / سوزان جرج / ترجمه علی اصغر دارایی / پژوهشکده فرهنگ، هنر و ارتباطات.

فلسفه دین آراء فلسفه دینی در فیلسوفان

- (۱) فلسفه دین افلاطون از منظر پویشی / دانیل دومبرفسکی / ترجمه حسن پور و حجت‌زاده / نشر ققنوس
- (۲) بررسی امکان تفسیر دینی از فلسفه افلاطون / سیدهادی جعفری / نقد فرهنگ / ۱۳۹۷.
- (۳) فیلون اسکندرانی مؤسس فلسفه دینی / رضا گندمی نصرآبادی / انتشارات ادیان و مذاهب و سمت / ۱۳۹۳.
- (۴) فلسفه دین هیوم / محمد فتحعلی خانی / انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- (۵) فلسفه دین کانت / لاورنس پاسترناک / ترجمه مریم هاشمیان / انتشارات ققنوس
- (۶) نگاهی نو به فلسفه دین کانت بر اساس آرای استیون پامکوویست / مصطفی صالحی اردکانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۹۸.
- (۷) فلسفه دین هگل / علی فلاح رفیع / نشر علم / ۱۳۹۶.
- (۸) دین و باور دینی در نظر ویتگنشتاین / عطیه زندیه / نشر نگاه معاصر / ۱۳۸۷.
- (۹) ویتگنشتاین؛ ربط فلسفه او به باور دینی / ویلیام هادسون / ترجمه مصطفی ملکیان / نشر هرمس / ۱۳۹۲
- (۱۰) دین در آینه ویتگنشتاین / فیلیپس / مصطفی ملکیان / هفت آسمان.
- (۱۱) انیشتن از زبان خودش؛ نظریات انیشتن درباره علم، دین و سیاست و فلسفه آن / رونی / ترجمه خاکبازان / نشر تمدن علمی /